P.b.b.

Naš tednik Kronika

kulturno - politično glasilo · svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2.

Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XIV./ŠTEVILKA 1 CELOVEC, DNE 3. JANUARJA 1962 CENA 2.— ŠILINGA

Z zaupanjem v novo leto

Prof. dr. Valentin Inzko, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev

Spet smo stopili v novo leto polni pričakovanja, kaj bo prineslo vsakemu posamezniku ter narodni skupnosti. Koroški Slovenci smo doživljali v preteklosti iz leta v leto nova razočaranja. Naša zgodovina je polna dokazov, kako se je moral slovenski človek boriti za najosnovnejše narodne pravice. To velja zlasti za šolsko področje. Niti v avstro-ogrski monarhiji, niti za časa prve republike zahtevi koroških Slovencev po lastnih slovenskih ljudskih šolah ni bilo ugodeno. Takozvana utrakvistična šola je imela le namen, otroka čim prej usposobiti, da je mogel slediti pouku samo v nemškem jeziku. Le na prvih dveh šolskih stopnjah je bila slovenščina nekoliko kot učni jezik upoštevana. Pravega manjšinskega šolskega zakona pa vrhovna šolska oblast nikoli ni izdelala. Celotno manjšinsko šolstvo se je urejevalo potom uredb in odlokov prosvetnega ministrstva in deželnega šolskega sveta, ki je te lahko vsak čas preklical, učiteljstvo pa jih je po svoje razlagalo in izvajalo. Šola je imela ponemčevalen značaj, saj je manjkalo tudi učiteljstva — vzgojenega v strpnosti do slovenskega prebivalstva, njegovega jezika in kulture.

Ko stopamo v leto 1962, potem v prepričanju, da se je tudi v tem pogledu marsikaj obrnilo na boljše. Stoletje nezakonitega manjšinskega šolstva na Koroškem je za nami. Koroški Slovenci smo sicer manjšinski šolski zakon, sprejet po avstrijskem parlamentu 19. marca 1959, odklonili. O vzrokih smo v našem listu že večkrat spregovorili. V tem pogledu se na višču manjšine ničesar ni spremenilo. Vendar pa je treba videti tudi pozitivne strani zakona. Tako je v njem zagotovljena slovenska gimnazija. Z njo nam je bila po iniciativi prosvetnega ministra dr. Drimmla dana šola, ki bo privzgojila koroškim Slovencem lastno z narodom povezano inteligenco. Šola šteje trenutno 268 učencev, v enem letu pa bo študiralo na zavodu nad 300 učencev, hkrati pa bodo gimnazijo zapustili ob koncu šolskega leta 1962-63 prvi maturanti. Za gradnjo novega poslopja pa je predviden v državnem proračunu prvi milijon šilingov.

Manjšinski šolski zakon predvideva za manjšinsko šolstvo tudi samostojen šolski oddelek. Prvi koraki za njegovo realizacijo so bili v preteklem šolskem letu storjeni. Zasedba mest po strokovno res kvalificiranih osebah iz vrst manjšine bi mogla pomeniti nadaljni korak k izboljšanju šolskih prilik v južnem delu Koroške, kar bi brezdvomno prispevalo k utrditvi miru v deželi, manjšini pa dalo zavest, da ji nihče noče odtujiti njene mladine. V ta namen bi bila potrebna tudi delna sprememba manjšinskega šolskega zakona, ki v sedanji obliki le teoretično predvideva lastne manjšinske ljudske šole. Tu pa sem se dotaknil že vprašanj, ki še vedno čakajo na svojo ureditev. Tako sta obe gospodinjski in kmetijski šoli brez državne in deželne podpore. Kot je bila možna za Slovence ustanovitev državne slovenske gimnazije v Celovcu, tako bi morali država in dežela ustanoviti tudi slovensko kmetijsko šolo. Predpogoje zato pa moramo ustvariti tudi Slovenci sami s tem, da se bo zadostno število absolventov slovenske gimnazije posvetilo študiju agronomije. Sodobni čas zahteva tudi od našega kmeta temeljito strokovno izobrazbo. Le tako se bo mogel na svoji zemlji uveljaviti. Do sedaj je vzdrževal naše kmetijsko šolstvo goli idealizem, brez tega sicer tudi v bodoče ne bo šlo. Vendar se bomo morali še v večji meri kot doslej truditi, da bo za izobrazbo kmečke mladine tudi s strani države in dežele storjeno vse za njeno čim popolnejšo strokovno izobrazbo. Isto velja za prosvetno polje. Skozi desetletja in desetletja naše prosvetne organizacije niso uživale nobene državne ali deželne podpore. Prve subvencije, ki jih je manjšina v zadnjih dveh letih prejela od strani deželnega kulturnega referata, morejo biti le začetek na poti do resnične enakopravnosti tudi na prosvetnem področju. Ta enakopravnost bi morala priti do izraza predvsem v novem zakonu, ki bo urejal vsa kulturna vprašanja v državi in ga že pripravlja prosvetno ministrstvo.

Mnogo je torej še nerešenih manjšinskih vprašanj, s katerimi se bodo bavile tudi v novem letu državne in deželne oblasti. Koroški Slovenci smo z vrsto spomenic, vlog, v časopisju ter v osebnih razgovorih z zastopniki vlade večkrat že obrazložili naše gledanje na vprašanja šolstva, uradnega jezika in dvojezičnih napisov ter realizacije člena 7 državne pogodbe. Poudarjamo: Le dosledna konstruktivna manjšinska politika do koroških Slovencev bo zmanjšala sedanjo napetost ter povečala vpliv miroljubnih sil v deželi, saj je moč rešiti probleme, ki jih poraja življenje dveh narodov na Koroškem, samo v duhu medsebojnega spoštovanja in strpnosti. Upoštevanje teh načel od strani večinskega naroda bo vzbudilo veliko pozornost in priznanje v svetu, ki se peča s sličnimi vprašanji v raznih mednarodnih organizacijah, kot so to Evropski svet in Združeni narodi. Tako bi tudi od te strani mogel biti avstrijski prispevek za uveljavitev človečanskih pravic v svetu zelo pomemben, kar bi ugled Avstrije le povečalo. Tako bi postala manjšina pomemben činitelj v mednarodnih odnosih, iz svojega narodnega zaklada pa bi ob svobodnem razvoju bogatila vseavstrijsko kulturno življenje.

Če je posamezniku dana popolna enakopravnost v političnem, kulturnem, gospodarskem in socialnem oziru, potem se čuti kot ud tesneje povezanega z ostalo državljansko skupnostjo. V interesu države je, da so v okviru njenih meja vsi državljani, neglede na svojo narodno pripadnost, zadovoljni s svojimi življenjskimi prilikami in svojo usodo. Taki državljani se bodo z vsemi svojimi močmi, zavzemali tudi v dneh preiskušnje za državo, ki ščiti njihove pravice. Le, kjer domovina ni enim mati, drugim pa mačeha, raste v srcih vseh državljanska zavest. Za njeno utrditev smo pripravljeni storiti tudi svoje v prepričanju, da je zvestoba državi ravno tako važen činitelj za naš narodni obstoj kot zvestoba veri in narodu.

Slovenci, Slovenke! Ko stopamo v novo leto, potem v polni zavesti, da gre naša pot navzgor. To je dokazal izid volitev v Kmetijsko zbornico, to potrjuje vedno večje število dobro izvežbanih pevskih zborov z vsakoletno veliko prireditvijo Pevske zveze v Celovcu, naše prosvetno delo, literarno udejstvovanje študirajoče mladine ter začetki njenega organiziranega dela za narod v Dijaški zvezi. Tako je pričakovati med Slovenci v novem letu mnogo zdravega tekmovanja na vseh poljih javnega življenja. Vsak bomo v svojem delokrogu tudi v bodoče vršili vedno znova lépo narodno poslanstvo. V tem smislu želim vsem koroškim Slovencem uspehapolno novo leto! Bog vas živi!

Občni zbor Krščanske kulturne zveze

BOGATA ŽETEV PROSVETNEGA DELA

Minuli četrtek, dne 28. decembra, je bil v Mohorjevem domu v Celovcu občni zbor Krščanske kulturne zveze, naše osrednje kulturne organizacije. Delegati včlanjenih društev in organizacij so napolnili razsežno posvetovalnico. Predsednik dr. Pavle Zablatnik je ob začetku pozdravil vse navzoče, posebno pa častne goste, med katerimi so bili g. kanonik Zechner, predsednik Mohorjeve družbe č. g. Millonig, tajnik Slovenske pevske zveze č. g. Holmar, in številna čč. duhovščina, nadalje predsednika Kluba slovenskih študentov na Dunaju Feliks Bister ter predsednik glavnega odbora Koroške dijaške zveze Vakovnik. Nato je dr. Zablatnik v globoko zamišljenem govoru podal načelne smernice, ki so vodile zvezo v minulem poslovnem letu in tvorijo njen program tudi v bodoče. Ta temelji na povezanosti z Bogom in slovensko materno besedo in kulturo. Zborovalci so z navdušenjem odobrili govornikova izvajanja. (Govor prinašamo na drugem mestu,)

Tajnik Hanzej Gabriel je podal podrobni obračun Zvezinega dela. Iz poročila, ki ga objavljamo na 5. strani, posnemamo tukaj samo nekaj glavnih podatkov: V Zvezi je včlanjenih 18 krajevnih društev in skupin Farne mladine ter 3 druge organizacije. Vseh prireditev je bilo skupno 195. Krajevna društva in Farne mladine so pripravile 30 iger, vseh predstav (s ponovitvami doma in gostovanji drugod) pa je bilo 88. Nadalje je bilo 5 koncertov, 11 akademij in družabnih večerov, 85 poučnih predavanj (povečini s slikami), 5 izletov in 1 kuharski tečaj včlanjene Zveze absolventk gospodinjskih šol. Je to bogata žetev, zrastla iz klenega semena verske in narodne zavesti ter idealizma. Vse prireditve so bile izvedene z domačimi močmi in brez zunanjih podpor.

Po obeh poročilih se je razvila živahna in stvarna debata. Večina govornikov je odobrila delo Zveze, obenem pa iznesla vrsto koristnih predlogov za izboljšavo in poglobitev dela v novi prosvetni sezoni. Občni zbor je podelil staremu odboru razrešnico s pohvalo. Nato so sledile volitve novega odbora.

V novi odbor so bili izvoljeni: Predsednik: Dr. Pavle Zablatnik, 1. podpredsednik: Dr. Valentin Inzko, 2. podpredsednik: Erik Prunč, tajnik: Hanzej Gabriel, namestnik tajnika: č. g. Vinko Zaletel, blagajnik: Lojz Gregorič, namestnik blagajnika: Milka Hartman, odbornika: Prof. Franc David in Janko Olip.

Novoizvoljeni predsednik se je zahvalil za ponovno zaupanje ter posebno poudaril razveseljivo pomladitev odbora, ki bo z povečano energijo šel na delo v novi poslovni dobi.

Za dopoldanski pouk

na Slovenski gimnaziji

Obe osrednji organizaciji koroških Slovencev, Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij, sta naslovili na zveznega prosvetnega ministra dr. Drimmla, zunanjega ministra dr. Kreiskega in deželnega glavarja Wedeniga vlogo, v kateri zahtevata uvedbo dopoldanskega pouka na Realni gimnaziji in gimnaziji za Slovence v Celovcu ter ustrezne ukrepe za čimprejšnjo gradnjo lastnega poslopja za ta učni zavod.

Državniki k novemu letu

Prehod iz novega leta smo praznovali pri nas na Koroškem pri odjugi in močnem vetru, v Angliji pa ob hudih snežnih viharjih in naraščajočem mrazu. Tudi drugod po svetu je bilo vreme nemirno in spremenljivo, kot je bilo vso leto.

V vseh prestolnicah so prehod iz starega v novo leto politiki obhajali s sprejemi, ljudstvo pa se je zabavalo po svoje. V Evropi tostran železne zavese ob obilno obloženih mizah, na Vzhodu pa ob obljubah na boljše čase. Sovjetski ministrski predsednik Hruščev je svojim podanikom obljubil »uresničitev komunizma«, ki vključuje tudi »družbo v obilju, kjer bo vsak dobival dobrine po svojih potrebah«, za leto 1980. Drugi komunistični oblastniki pa še niso postavili nobenih natančnih podrobnih datumov.

Kot običajno, so si državniki, bodisi prijatelji, bodisi sovražniki v »hladni vojni«, voščili eden drugemu uspešno novo leto. Tako sta si izmenjala čestitke tudi ameriški predsednik Kennedy in Hruščev, Hruščev in zapadnonemški kancler Adenauer, britanski premier Mc Millan in Hruščev, francoski državni predsednik De Gaulle in Adenauer in tako naprej, tudi sovjetski in kitajski oblastniki. V vseh voščilih pa je bila posebno poudarjena želja po ohranitvi miru. Kennedy je dejal v svoji novoletni poslanici, da je minulo leto bilo posebno nemirno. Na novoletnem sprejemu v Kremlju, ki se ga je udeležilo 2000 gostov in so pojedli gore kaviarja ter ga zalili s potoki vodke, je Hruščev dejal, da je zanj minulo leto bilo dobro leto. Britanski ministrski predsednik Mc Millan je dejal v svojem voščilu, da je Velika Britanija spričo spremenjenega položaja na svetu prenehala biti svetovna velesila in da se mora vključiti v zavezništvo svobodnega tabora. Kraljica Elizabeta pa je ob novem letu počastila s plemiškim naslovom okrog 2200 osebnosti iz Velike Britanije in dežel Commonwealtha, ki so si pridobili kake posebne zasluge na področju znanosti, umetnosti, gospodarstva, športa itd. Južnoafriški predsednik Verwoerd, španski državni šef Franco in predsednik vlade Centralne afriške unije Welensky so se pritožili, da v minulem letu Združeni narodi niso mogli prinesti pravega miru, kar je najvažnejša naloga te organizacije. Bivši britanski ministrski predsednik Winston Churchill je pa dejal, da se je minulo leto končalo »v temi in ob grmečih grožnjah«, vendar svobodoljubni narodi zaradi tega ne smejo opustiti svojih naporov za ohranitev miru in uveljavitev načel svobode.

Na novoletni dan nova država

Na novega leta dan je otočje Samoa v Polineziji dobilo politično neodvisnost. Država Samoa obstoji iz štirih malih otokov, ki štejejo skupno 11.000 prebivalcev. Do konca prve svetovne vojne je otočje bilo nemška kolonija, ki je nato prešla pod zaupniško upravo Lige narodov v Ženevi, po drugi svetovni vojni pa pod upravo Združenih narodov.

Pri nas na Koroškem

GORENČE
(Popravilo cerkve in še kaj)

Streha župne cerkve sv. Nikolaja je bila že v zelo slabem stanju, težko, da bi zdržala še eno leto. Morali smo jo na novo pokriti s sivo barvano opeko. Ostrešje nad stopnicami, ki vodijo na pevski kor, je popolnoma novo. Delo je prevzela firma Glawar iz Libuč pri Pliberku. Delo je opravil meseca junija lepo in vestno g. Joza Škorjanc iz Šmiklavža, brat gosp. župnika Škorjanca iz Sveč. Pri delu so se tudi prav lepo izkazali tukajšnji cerkveni ključarji in še nekaj drugih mož in pa šolski otroci, ki so podajali opeko. Tudi zvonik in zunanjščina sta že vpila po popravi. Omet je že odpadal, cerkev skoro ni bila več dostojna za hišo božjo. Zato smo ob koncu avgusta in v začetku septembra pri zvoniku in župni cerkvi, kjer je bilo potrebno, odstraniti stari omet in stene na novo ometali, nato pa zvonik in cerkev od zunaj prebelili oziroma prebarvali. Cerkev je tudi dobila na zunanji strani tri nove stenske slike, freske, ki jih je lepo naslikal gosp. Friderik Jerina, slikar v Št. Ilju v Rožu. Vsem zelo ugajajo. Nad glavnimi vrati je slika sv. Nikolaja, farnega patrona, na stranski steni sv. Krištofa in zadaj za velikim oltarjem Jezusa, ki drži v rokah hostijo in kelih. Zidarska dela je prevzela firma Albert Steiner iz Št. Pavla v Labotski dolini. Delo pa je pridno in vestno izvršil g. Polde Očko, tukajšnji rojak iz Sv. Radegunde.

Na žegnanjsko nedeljo, 15. oktobra, smo imeli farno domačo, skromno slovesnost. Šli smo v procesiji okrog cerkve. Tukajšnji dušni pastir je blagoslovil tri nove slike in pri vsaki imel kratek nagovor. Pevski zbor je s petjem slovesnost še povečal. Po blagoslovitvi je bila slovesna služba božja v cerkvi z zahvalno pesmijo in smo se tako Bogu zahvalili za izkazane dobrote. Vseh stroškov je bilo približno 30 tisoč šilingov. Za kritje je eno tretjino prispevala škofijska finančna zbornica, nekaj je dala župna cerkev, ostalo se je pokrilo z nabirko vseh faranov, ki so radi darovali. Denar po fari je nabiral g. Johan Opetnik, pd. Hribernik. Izkazal se je pri tem jako požrtvovalnega. Bog mu bodi plačnik! Vsem, ki so darovali oziroma na en ali drugi način pomagali pri popravilu cerkve, naj dobri Bog bogato poplača!

16. oktobra sta sklenila zakonsko zvezo Valentin Klemenjak in Malka Marktl, oba iz Šmiklavža. Poročil ju je v Rožeku g. župnik Niko Marktl, nevestin stric. Ker sta mirnega značaja, sta želela vse tiho opraviti. Na sv. zakon sta se tako lepo in krščansko pripravljala, da je večina šele na dan oklicev zvedela, da sta bila zaročena. Bog daj, da bi bilo v fari še več takih dobrih in krščanskih parov! Novoporočencema želimo obilo božjega blagoslova na življenjski poti.

(Dan vednega češčenja in skioptično predavanje)

Dne 27. novembra smo obhajali dan vednega češčenja. Sicer je bila udeležba malo manjša kot lani, ko je bila nedelja, vendar je ta dan tudi letos izpadel dobro. Dopoldne smo imeli pet sv. maš, od teh štiri s stanovskimi nagovori in zvečer ob zaključku še eno. Pomagali so sosednji gg. župniki, in sicer iz Žvabeka, Vogrč, Rude iz Šmartna v Granitztalu in zvečer je kljub utrujenosti prihitel še g. župnik Mat. Igerc iz Suhe in daroval sv. mašo s posvetitvijo Srcu Jezusovemu in zahvalno pesmijo. Največ dela sta pa gotovo imela gosp. župnik Ignac Zupan iz Žvabeka, ki je že prejšnji dan zvečer in dopoldne na dan češčenja spovedoval, in gosp. župnik Vinko Zaletel iz Vogrč, ki je bil ves dan pri nas zaposlen. Pomagal je spovedovati, imel dva nagovora, dopoldne enega in zvečer ob zaključku, nato pa še predavanje v dvorani. Dekleta in žene so napletle mnogo vencev in res lepo okrasile župno cerkev. Vsem gg. duhovnikom, vsem, ki so pomagali okrasiti cerkev, tudi pevskemu zboru, naj Bog poplača. — Po zaključni službi božji je bilo predavanje s slikami v cerkveni dvorani. Gosp. župnik Vinko Zaletel nam je predaval in kazal krasne slike iz Argentine, predvsem iz glavnega milijonskega mesta Buenos Airesa, kjer je letos dalje časa bival. Predavanje je bilo zelo zanimivo in poučno. Spoznali smo tamošnje razmere, dobre in slabe, bogastvo in revščino. Slišali smo, da so večinoma zelo podjetni in požrtvovalni Slovenci, ki so se po drugi svetovni vojni tam naselili in si že zagotovili dobro bodočnost. Podpirajo cerkve, v katerih je slovenska služba božja, imajo svojo tiskarno, zidajo farne dvorane, kjer se njihovi otroci vzgajajo v katoliški veri in učijo pravilnega slovenskega jezika in tako ostanejo zvesti jeziku in rodu svojih staršev, kar je gotovo po volji božji. Gospodu župniku Zaletelu se iskreno zahvaljujemo in želimo, da bi nas kmalu zopet obiskal in nam pokazal slike še iz ostale Argentine in drugih južnoameriških držav.

REBRCA
(Smrti, ženitve, novi rod in dve novi lipi)

To jesen smo izgubili dve blagi, globoko verni ženi, Pintarjevo mater Nežo Tirbelnig v Dolinčičah, staro 80 let, ter še starejšo, 87-letno Franco Jurjevič, Kumerčevo staro mater v Zavincah. Obe sta v življenju bili tihi, delavni in verni faranki. Kumerčeva so več let bili privezani na bolniško posteljo in so vdano prenašali svojo bolezen. Bili so 15 let starejša sestra Nanije Goričnikove, ki je nad 10 let gospodinjila v rebrški komendi prečastitima gg. komendatorjema. Čeprav je mlajša Nani dobro leto dni prej umrla, pa do smrti njene sestre France nikogar niso prinesli na rebrško pokopališče. Obe sestri sta skupaj pokopani. Pintarjeva mama, ki so se lani tak čas nekajkrat pogumno oglasili po celovškem radiu s pripovedkami izpod Obirja in okrog Klopinjskega jezera, so legli v grob na klanškem pokopališču. Vsi so blago ženo, ki so poznali le molitev in delo in versko knjigo, zelo cenili in jo bo soseska še dolgo hranila v vzornem spominu.

Jesen je do adventa bila tudi z ženitvami razgibana. V Spodnjih Klančah je skočila v zakonski jarem 16-letna Erika. No, pa Erika spada že v gališko župnijo. Prej je mama ni mogla pogrešati, da bi se šla kam kaj učit, zdaj, ko je za ženinom odšla tja nekam proti Sinči vesi, bo pa lahko sama . . .

V Podkraju sta si poiskala nevesti mizar, Pepelnarjev Hanzi, ki je svojo družico dobil iz Galicije, ter Ravčev Nacej, ki je nevesto našel v Šmarjeti pri Velikovcu. Iz spodnjega kraja rebrške župnije, tam blizu tovarne, pa sta tudi dve nevesti kmalu druga za drugo stopili pred oltar v rebrški župni cerkvi, najprej modna šivilja Šujkijeva iz Zaplaznice, ki je vzela Miha Posoda iz Gorič, nato pa še Dora Purkovitzer iz Šmelca, ki se je poročila z Albinom Rauzem iz Encelne vesi. Obe nevesti sta nam splavali v drugi župniji.

V septembru so botri prinesli h krstu drugo hčerko Kolarjevega Rudija. Pri krstu je dečva dobila ime Gerlinda. V Klančah pa je Artova Anči povila krepkega sinka prvorojenca, ki so ga pa krstili v Celovcu.

Še enkrat se je ojunačil Anderličev Jozej ter vsadil še eno debelo lipo na kraj blizu nekdanje 800-letne. Za cvetno nedeljo je bil vsadil prvo, ki se je prijela in ozelenela, zdaj v novembru pa je pred snežno izkopal in vsadil blizu spomladanske, da gom staknil še drugo, močnejšo lipo, jo bo vsaj ena naslednica nekdanji. Pa še to je naročil pogumni možej: »Le zapišite v bukve, gospod komendator, da sem lipi vsadil jaz stari, 80-letni možej! Pa tudi Blažunova dečva, ki v šolo hodi, naj v svoj »heft« zapiše, da sem vsadil jaz Jozej! Pa tudi v »Kroniko« lahko daste, da imamo na Rebrci zdaj kar dve lipi! Jamčim, da bosta rastli! Morata!«

Jesenska povodenj reke Bele je napravila precej škode v rebrški tovarni in tudi pod Rebrco je progo našega »fikeja« (izreči se ne sme ta beseda, pisane pa še nihče ni prepovedal) poškodovala, da jo delavci še zdaj pozimi morajo popravljati.

Rebrško tovarno celuloze tudi kar naprej modernizirajo. Po izjavi lastnice gdč. Ingrid pl. Czerveny-jeve bo rebrška tovarna celuloze postala **najmodernejša** v Avstriji. Tako se tudi naš »spodnji kraj« modernizira. Le cesta od Miklavčevega do Galicije je še zanemarjena. Bo treba kar vse tri župane: belskega, žitarskega in gališkega poklicati na **ljudsko sodbo**, da se bodo skupno zganili in poskrbeli za boljšo, sodobnim zahtevam ustrezno cesto. Če bomo vsi gospodom županom brenkali na ušesa, bo že kaj izdalo, saj so sicer skrbni in podjetni možje!

SV. ŠTEFAN V ZILJSKI DOLINI
(Pregled preteklega leta)

Ob koncu leta se radi ozremo nazaj, da ugotovimo, kaj nam je prineslo in odvzelo.

V večnost je bilo poklicanih 15 faranov in sicer 11 moških, 3 ženske in en otrok. Razen dveh so bili vsi prevideni. Najstarejši faran je dosegel 95 let. Krščenih je bilo 31 otrok in sicer 15 fantov in 16 deklic. Cerkveni zakon je sklenilo tukaj 6 parov. Zakrament sv. birme je sprejelo 18 otrok in k prvemu svetemu obhajilu jih je pristopilo 21.

Hvala Bogu, da smo bili obvarovani večjih nesreč, toče in ognja. Za novo leto imamo mnogo načrtov in želja, ki jih vse položimo v božjo previdnost.

ŠT. RUPERT pri VELIKOVCU
(Življenjski jubilej)

Med tistimi, ki so v »Našem tedniku« želeli svojim prijateljem, znancem in odjemalcem blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto, je bil tudi naš domačin gosp. Valentin Planteu, pd. Žmavcar na Ricinju. Zdaj mu pa mi, njegovi bližnji znanci, sofarani in sosedje, vračamo voščilo in mu želimo veliko sreče in zdravja ne samo za to novo leto, temveč vsaj za eno desetletje in še več. Kajti za Žmavcarjevega očeta začetek novega leta ne pomeni samo korak iz enega leta v drugo, on namreč stopa v novo, v sedmo desetletje svojega življenja: V nekaj dneh bo namreč dopolnil 60. leto.

Po svojem poštenem rokodelstvu kot grabljar, vilar in coklar je Valentin Planteu znan daleč naokrog po Podjuni, zlasti tistim, ki so še ostali zvesti kmečkemu stanu in delu in z ljubeznijo obdelujejo svojo zemljo. V naši fari in okolici pa ga poznamo kot zelo skrbnega gospodarja in družinskega očeta, kot marljivega in zanesljivega rokodelca, posebno pa ga spoštujemo in cislamo kot dobrodušnega, prijetnega soseda, na odkrito in možato besedo se lahko zaneseš, kot vernega farana, ki se zvesto drži svoje farne cerkve. Žmavcarjev oče je res ukoreninjen v svoji domači koroški zemlji in v svojem ljudstvu. To je pokazal že pri izbiri svojega pristno domačega poklica in kaže naprej v vsem svojem življenju. Moderni mestni svet ga ni omamil in odtujil kmečkemu ljudstvu, ohranil si je zdravo samozavest, ostal je samostojen, takšen, kakršen je vzrastel z domačije svojih staršev v Žitari vesi. Kar je bilo sveto njegovim staršem, to je nesel s seboj v življenje in to zvesto čuva in drži tudi sredi sedanjega dostikrat zmedenega sveta. Zato trdno stoji v svojem življenju na skalnatem, nepremakljivem fundamentu krščanske vere, sam trden kot skala. Prav tako spoštuje, ljubi in goji materino besedo. Seveda spoštuje in govori tudi jezik sosednjega naroda, kakor je pač treba, toda zdrava pamet in zdravi naravni čut mu ne dopušča, da bi se sramoval svoje materine besede ali jo celo zavrgel. Tako se razume, da so mu Mohorjeve knjige, list »Vera in dom«, »Naš tednik« in druge domače knjige najljubši tovariši na življenjskem potu. V juniju lanskega leta mu je neurje in toča prizadela hudo škodo, ki ga je prvi trenutek močno potrla. Toda prav tedaj se je tudi izkazala njegova življenjska energija in ljubezen do doma: takoj po neurju, še isti večer je storil potrebne korake, da zopet pokrije razkrito hišo.

Želimo Žmavcarjevemu očetu iz vsega srca, da bi svojo 60-letnico obhajal pri dobri volji, poln vere in zaupanja v božjo pomoč, da bi mu dobri Bog še dolgo ohranil zdravje in močno voljo do življenja, da bi se njegovi otroci ob tem jubileju še tesneje oklenili svojega dobrega očeta in hodili po njegovih stopinjah.

SKOČIDOL — PODRAVLJE
(Nekdanji učitelji pri nas)

Dne 12. decembra je po dalјši bolezni in previden s sv. zakramenti pri sorodnikih v Velikovcu umrl gospod Pavel Zedlacher, šolski upravitelj v pokoju, ki do leta 1956, ko je stopil v pokoj, služboval kot vzgojitelj mladine v Afritzu, pri Božjem grobu in na Vašinjah. Med drugo svetovno vojno je bil vojak in dosegel čin stotnika. Pridobil si je mnogo odlikovanj v vojaški in šolski službi. Znal je zelo zanimivo pripovedovati o svojih vojnih doživljajih. Njegov pogreb v Velikovcu, kjer so ga dne 14. decembra položili k večnemu počitku na šentruperškem pokopališču, je pokazal, da ga ni cenila samo šolska oblast zaradi njegovih sposobnosti, ampak, da si je med mladino pridobil mnogo hvaležnih src, med prebivalstvom krajev, kjer je služboval, pa mnogo prijateljev.

Ob tej priliki se naj spomnimo še drugih šolskih upraviteljev, ki so delovali na naši ljudski šoli izza leta 1870, ko je leta prišla pod lastno streho. Prej je namreč bil šolski pouk po raznih privatnih hišah, najprej v Dolah, kasneje pa v Skočidolu. V zadnjih 80 letih so torej bili šolski upravitelji pri nas Josip Vončina, ki je služboval dolgih 30 let pri nas, vse do prve svetovne vojne. Umrl je kot upokojenec leta 1918 v Beljaku, kjer je tudi pokopan. Sledil mu je Josip Sille, po dolgih letih pokoja umrl v 87 letu starosti leta 1959 v Celovcu in počiva v družinski grobnici. Na šoli v Skočidolu mu je sledil Reginald Flick, ki je opravljal odgovorno šolsko službo pri nas v težkem predvojnem in medvojnem času. Za njim pa je prišel že omenjeni g. Zedlacher.

Za njihovo vzgojno delo med mladino jim naj Bog nakloni večno plačilo.

(Gibanje prebivalstva v letu 1961)

Rojstev oz. krstov je bilo v letu 1961 v fari samo 13. Večina otrok iz župnije Sko-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Posvet Kmečke gospodarske zveze

bo V ČETRTEK, 11. JANUARJA OB 15. URI popoldne v Mohorjevem domu. Razmotrivali bomo položaj ob in po volitvah, sklepali o naši bodoči gospodarski akciji in se razgovarjali še o organizacijskih vprašanjih. Za osrednje odbornike je udeležba obvezna, vabljeni so tudi nekateri starešine in izvoljeni mandatarji. Na gotovo svidenje! — Predsednik.

NAŠE NAROČNIKE

vljudno vabimo na poravnavo naročnine za leto, ki je končano. Uprava mora izpolniti obveznosti do tiskarne. Zahvaljuje se vsem, ki so svojo naročnino že vso poravnali, in se toplo priporoča za novo leto. »Naš tednik« je prijatelj, ki pride v hišo vsak teden in vam pove marsikaj novega in zanimivega. Ostanimo si prijatelji tudi v novem letu!

URADNE URE

Pisarna Narodnega sveta koroških Slovencev, Krščanske kulturne zveze ter Kmečke gospodarske zveze je odprta vsak dan razen sobote od osmih do pol ene. Uradne ure predsednika Narodnega sveta so vsak četrtek od 10. do 12. ure.

Otvoritev odvetniške pisarne

Dr. Janko Tischler

odvetnik in zagovornik v kazenskih zadevah

sporoča, da je odprl odvetniško pisarno v Celovcu, 8.-Mai Straße 16, prvo nadstropje, telefon (0-42-22) 70-9-10 in se priporoča v vseh pravnih zadevah.

Iz Bariloch v Buenos Aires

(Popotne vtise popisuje koroškim bralcem Vinko Zaletel)

Šumi Nahuel Huapi...

Nedeljo popoldne smo porabili za izlet ob okolici jezera »Tigrov otok«. Gotovo so v prejšnjih časih živeli tukaj tigri, da so ga Indijanci tako imenovali. Z avtom seveda, ampak močnim, da premaga zelo slabe ceste, luknje, klance po teh divjih gozdovih. Največ smo se vozili ob jezeru Nahuel Huapi do polotoka Llau-Llau, kjer je velikanski hotel. Sedaj je bil zaprt, toda poleti pride semkaj vsa bogata gospoda na počitnice. Kraj je res najlepši, kar sem jih videl na poti. Ni čudno, če je prišel semkaj na obisk bivši ameriški predsednik Eisenhoower, da je tukaj jedel asado. Priletel pa je kar s helikopterjem (Hubschrauber) pred vrata hotela. Videl sem še več jezer, precej jih po ozkih prelivih prehaja eno v drugo, pa vsako ima svojo posebno barvo.

Pred neko vilo je narejen vhod, vrata v vrt iz velikanskih kosti predpotopne živali mamuta, čigar zobje, čekani imenovani, so dolgi tri metre. Ostanke so izkopali tukaj, kar je dokaz, da so včasih, pred stotisoč leti tukaj živele divje živali. Mislil sem si, kako morajo biti ti skoro nedotaknjeni gozdovi polni divjačine. Toda rekli so mi, da v teh gozdovih ni prav nobene živali, zato našim lovcem ne svetujem, da bi šli dol na lov. Imamo doma preveč divjačine, da nam škodo dela. V gozdovih ne rastejo ne gobe, ne črnice, noben sad. Vogrjani in Polanci naj zato kar v Dobravi ostanejo, nekaj že prislužijo.

Kakšno drevje pa je v teh gozdovih? Zanimivo, da niti enega drevesa takega kot pri nas, niti enega takega grmovja, ne reže, niti trave ne. Torej popolnoma vse drugačno. Kar je enakega, je od tukaj in tam nasajeno. Trava je vsa bolj pusta, ostra, rož ni skoro nič v travi. Pač pa je v gozdu mnogo zajedavk, to je, da iz drevesa raste drugi grm in vse drevo preplete in ogrne ali obda s cvetjem.

Tigri in mamuti so preminili, toda jezero vedno valovi, šumi in v viharjih buči. Večkrat sem šel k jezeru in poslušal večno pesem Stvarniku vse narave. Pesniška duša Vojko Arko je to pesem zajel v bariloški romanci, ki jo je uglasbil Jože Osana in jo je najbolj priznani slovenski zbor »Gallus« na svojem koncertu, s katerim je iz Buenos Airesa gostoval tudi v Barilochah, zapel. Nekaj kitic:

Vihar drvi skoz zimsko noč,
mogočni spev gora pojoč.
Kipe valovi, gozd ječi,
šumi, buči, Nahuél Huapí.

In vetra piš skoz lunin soj
razsipa v snopih bel opoj,
v vrtincih bisernih spiral
srebrno sije Catedral.

Počiva v kotu smuči par,
prešle so zmage, snežni čar,
kot mine noč, ko sine dan,
kot preminil je Araukan.

V polnočni uri fant še b'di,
odgovor išče, ki ga ni;
kateri punčki pošlje naj
rumenozlati amankay.

Čas prehitro beži, treba se je vrniti nazaj v Buenos Aires. Tam moram urediti najpotrebnejše in potem proti Evropi. Da bi se pa vozil dva dni z brzovlakom do Buenos Airesa in še po taki puščavi, da bi bil kljub vsem zaporam ves prašen, ne, to mi ne diši in predragocen je vsak dan. V soboto sem kupil vozni listek za letalo, da se v ponedeljek odpeljem. V ponedeljek oddam telegram, da me naj popoldne čakajo v Buenos Airesu, pa me ob slovesu g. Arko vleče za vsak slučaj še v urad letalske družbe. On pozna razmere in pravi: »Veš, pri nas je vse mogoče, ni nič gotovega.«

Za hudirja, letalo ne pelje tisti dan. Sicer dobim denar nazaj in kupim drugo karto pri skandinavski letalski družbi, toda izgubim en dan. Pa si pomagaj, če si moreš in če bi se še tako jezil, ne bi mogel sfrčati po zraku. Eno uro za prvim oddam drugi telegram, da pridem v torek.

Prav ta dan je čilenski narodni praznik. Že v Čilu sem veliko slišal o tem in so me vabili, da bi ta dan preživel v Čilu. Toda v Barilochah živi zelo veliko Čilencev, saj so najbližji sosedje, le Kordiljere so vmes, zato sem ga doživel tukaj. Tudi prav, da vidim to čilensko posebnost. Za proslavljanje narede na velikem travniku »enramadas chilenas«, to so iz vej napravljene barake in pokrite z deskami ali plahtami. Podobno kot pri nas na »jarmaku«, le večje in bolj preprosto. V teh barakah kuhajo ali pečejo, prodajajo jedačo in pijačo in plešejo in zato ima vsak »birt« ali gostilničar svojo muziko ali še kako pevko. K tem »enramadas« pride vse, kar leze in gre od blizu in daleč, na splošno pa najbolj preprosto ljudstvo.

Kar sem doživel pozno zvečer na »enramadas«, ne morem popisati. Šel sem tja z dr. Gerzetičevo družino, toliko let so že tukaj, pa še niso videli »enramadas«, moj obisk je bil povod, da so jo vsaj sedaj videli. Tedaj ljudje ponore, gneča in prerivanje je obupno, da bi me skoro zmečkali. Zlasti tam, kjer plešejo čilski narodni ples »cueca« (izg. kveka). To ni ples po naših pojmih, ampak ritmično rajanje, pregibanje telesa in mahanje z robcem. Zato lahko pleše en sam in če plešejo pari, se nič ne držijo skupaj. Ljudje tolčejo z rokami takt in uživajo še bolj kot plesalci. Saj je enolično, toda vztrajajo tudi celo noč. Tedaj pozabijo na ves svet, na vse težave, revščino in uživajo zato veselje tudi dva ali tri dni, dokler ne zapravijo vsega denarja.

Najbolj značilna lastnost Čilencev pa je pijančevanje. Vina imajo seveda dovolj in nagnjenje k pijančevanju jim je že v krvi, prirojeno. Za ta narodni praznik morajo biti Čilenci pijani kot krave. Kar ima kdo denarja, kar si je morda čez leto prihranil, mora biti sedaj zapito. Če denarja zmanjka, pa še kaj drugega zastavi, če ima sploh kaj vrednega. Zato vidiš zjutraj pijane Čilence kot snope po tleh ali pa se kot pretepeni psi vlačijo obubožani domov.

Dovolj mi je bilo čilskega narodnega praznika in vesel sem, da mi ni treba povsod po Čilu gledati pijancev. Saj so ti ljudje pravzaprav usmiljenja vredni, ko so na tako nizki kulturni stopnji, nevzgojeni, da jim je pijača in »cueca« največji užitek.

Pripovedujejo iz časov, ko je bivši argentinski diktator Peron snubil čilskega predsednika Ibaneza in je bil ta na obisku pri Peronu, da sta oba šla po ulicah Buenos Airesa in je Peron rekel: »Pri nas v Buenos Airesu boš zaman iskal pijanega človeka.« Ibanez je bil seveda kot Čilenec zelo užaljen, ker je čutil, na kaj Peron meri. Pa mu je rekel: »Ali mi plačaš milijon pesov, če ti ob belem dnevu pokažem pijanca?« Peron je pristal. Šla sta v pristanišče, kjer je najlaže najti pijanca. Nista dolgo hodila, pa že Ibanez zmagoslavno pokaže: »Ahi esta!« Tamle leži. Hitela sta k njemu in Peron ga je ozmerjal, ker ga je bilo sram: »Odkod pa si, mrha, da si se ga že sredi dneva tako nalezel!« Pijanec se malo dvigne in zaspano pove: »Soy de Santiago de Chile!« — Sem iz Santiaga v Čilu! Peron se je seveda na ves glas zasmejal, ko je dobil Ibanez tako pod nos.

Ko sem gledal na tleh pijanega Čilenca, sem pomislil, kako je pri nas nekdo dobil pijanca ob cesti na tleh in ga vprašal: »Kaj pa ti, ali ne moreš vstati?« Pijanec zamrmra: »O, lahko!« Oni mu nato reče: »Zakaj pa potem ne vstaneš?« Pijanec: »Zato, ker se ne izplača, ker bi zopet padel.«

Pustimo pijanca na tleh, jaz pa sem se v torek dvignil z letalom visoko v zrak. Pomahal sem še Barilocham in »Tigrovemu otoku«, saj jih ne bom več videl, potem smo prišli nad pampo, tisto dolgočasno, pusto in večinoma neobdelano zemljo... Koliko ljudi bi še ta zemlja lahko preživila, če bi jo obdelovali in seveda namakali! Pa to ni moja skrb. Skrbi me, kdaj bomo prišli iz vetrov in oblakov ven. Kmalu smo prišli v jasnino, v sonce in čim bliže smo Buenos Airesu, tem lepše je vreme. V Petih urah smo preleteli 2.000 km. Prileteli smo na letališče v mestu (drugo večje je zunaj mesta), tam, kjer je takoj drugi dan po mojem prihodu v Buenos Airesu letalo v viharju treščilo na tla in je bilo 70 mrtvih.

Prijatelji me že čakajo z avtom, veseli smo svidenja po tako dolgi popotni klobasi. V teh petih urah pa sem tudi prišel iz bariloškega mraza v toplo pomlad.

(Opomba: Araukan je Indijanec, ki je pred prihodom Argentincev tukaj gospodaril.

Amankay je rumena lilija, ki raste v gozdovih. Pomeni zvestobo in je nekako narodna roža kot pri nas nagelj.)

(Dalje prihodnjič)

Cerkev skrbi za izseljence

Razmere izseljencev in delavcev na tujem so tako posebne, da se tudi vodstvo Cerkve posebej zanima zanje in je ustanovilo v ta namen v Rimu Vrhovni izseljenski svet. V tem svetu so zastopniki držav, ki imajo veliko izseljencev, pa tudi zastopniki narodov, ki so razkropljeni po raznih državah. Slovence zastopa v tem svetu že od ustanovitve te ustanove č. g. dr. Pavel Robič.

V oktobru se je ta svet spet sestal in razpravljal o življenju izseljencev po svetu. Razmotrival je težke razmere, v katerih živi toliko ljudi, odtrganih od lastne domovine zaradi pomanjkanja svobode ali zaradi pomanjkanja kruha. Iskal je poti, kako tem tisočem, da, milijonom pomagati zlasti v duhovnem pogledu po izseljenskih misijonarjih.

Pod vodstvom kardinala Confalonierija, ki vodi papeško konzistorialno kongregacijo (ta je namreč pristojna za Vrhovni izslejenski svet), so bili člani izseljenskega sveta sprejeti tudi pri sv. očetu, ki jih je z velikim zanimanjem sprejel in jim med drugim povedal v nagovoru tudi to:

Janez XXIII. o izseljencih

»Preseljevanje ljudstev je vedno večje. Za posamezne osebe kot za družine je ta pojav gotovo predvsem pomemben. Saj dobijo v novih razmerah neko izboljšanje svojega položaja in večje možnosti za svoj osebni in družinski razvoj, državam pa, ki jih širokogrudno sprejmejo, to prinaša tudi neko pomoč. Toda izseljenec, izkoreninjen iz svoje zemlje in presajen v tuje okolje, je naenkrat vržen v ozračje velikih industrijskih mest in tako često iz katoliškega vzdušja pade v družbo, ki je prežeta z drugačnim verskim pojmovanjem, če že ni popolnoma brezbrižna do vere. Čeprav so izseljenci na splošno dobro sprejeti v novih krajih, jih ta sprememba kaj rada oropa človeškega in krščanskega dostojanstva. Pritisk novega gospodarskega reda in sprememba življenja, ki zaradi teh novih razmer nastane, večkrat lahko na človeka tako vpliva, da mu zabriše celo spomin na svete vezi, ki ga vežejo z družino in daljno domovino.

Že v prvi svoji okrožnici — je dejal Janez XXIII. — sem izrazil to skrb: Življenjske razmere so često take, da so mnogi v nevarnosti, da izgube vero in se polagoma oddaljijo od verskih načel in navad svojih prednikov. Vrh tega se še dogaja, da sta često zakonca daleč narazen, da so otroci ločeni od staršev, da so tako družinske vezi razrahljane v škodo povezanosti družinskega ognjišča.

V tem tako nevarnem času prilagajanja novim razmeram pomaga sveta Cerkev kot skrbna mati svojim otrokom po misijonarjih, kot jim pravijo, ki poznajo jezik, miselnost in potrebe svojih sonarodnjakov in jih zato morejo kot očetje sprejemati, jim pomagati in jih voditi v prvih časih nove-

(Nadaljevanje na 6. strani)

FRAN ERJAVEC: 342

KOROŠKI SLOVENCI

(III. del)

Na očrtani način so torej strokovnjaki osrednjih oblasti uredili politično upravo beljaške kresije dokaj moderno, dočim je ostalo v celovški kresiji, na katere podrobno urejevanje se delo spredaj navedenih organizacijskih komisij ni nanašalo, v bistvu še vse pri starem. S tem je bila čisto upravno nekako likvidirana doba Napoleonove Ilirije, vendar ob tej priliki ne moremo prezreti še čisto policijske strani te likvidacije, za katero pa spredaj navedeni upravni strokovnjaki niso bili odgovorni, kajti policija je bila tedaj popolnoma samostojni činitelj in je tvorila pravo državo v državi. Kakor sem že ponovno poudaril, je bil ves značaj vladavine cesarja Franca I. zgrajen na absolutizmu, birokratizmu in policiji. Že spredaj (gl. X. pogl.) sem tudi povedal, da je vzdrževala dunajska vlada že za časa francoske Ilirije po vseh ilirskih in obmejnih mestih (n. pr. v Celovcu, Celju, Gradcu) polno policijskih vohunov, ki so pridno vohali za vsemi nezanesljivimi državljani in pošiljali potem svoja poročila na Dunaj. Za vso Ilirijo je vodil iz Celja te posle že znani nam Kemnitzer. Ta zlobni in brezvestni človek je bil potem tudi po vrnitvi Avstrijcev prideljen začasnemu generalnemu guvernerju Latermannu kot policijski komisar za vse policijske posle v Iliriji. Svoja poročila je pošiljal mimo vseh drugih instanc naravnost policijskemu ministru Hagerju, ki jih je potem predlagal cesarju. V njih ni klevetal, sumničil in ovajal le povprečnih državljanov, temveč večkrat celo najvišje državne uradnike, tako da je moral sam dvorni kancler Baldacci izjaviti, naj bi vendarle že postavili meje tako zelo naraščajočemu nagnjenju, z neutemeljenimi sramotilnimi in nespametnimi ovadbami omadeževati čast in dobro ime marsikaterega poštenega uradnika.

Člena 16. in 17. pariške mirovne pogodbe sta podpisnike izrečno obvezovala, »da ne bo v deželah, ki se s pričujočo pogodbo vračajo in odstopajo, nihče, pa bodi katerega koli stanu, niti osebno niti imovinsko preganjan ali klican na odgovor zaradi svojih političnih korakov in izjav ali zaradi svojih zvez s to ali drugo državo ali vladavinami, ki jih ni več«. Toda avstrijski cesar in njegovi oblastniki so najbolj kruto gazili te slovesne obveze, še preden se je posušilo črnilo njihovih podpisov in vkljub temu, da so tudi v Sveti aliansi slovesno obljubljali, kako »se bodo smatrali nasproti svojim podložnikom... kot očetje svojih družin, ki jih bodo vodili v istem duhu bratstva, s katerim so prežeti sami za zaščito vere, miru in pravičnosti...«

Navzlic takim obljubam je torej začela policija vprav divjati, brž ko so Francozi odšli. Nešteti ovadenci so morali potem seveda nositi tudi hude posledice. Za pesnika Vodnika je n. pr. obče znano, da je vkljub močnim zagovornikom izgubil svoje dotedanje službe, čeprav je bil nujno potreben; razen njega je preganjala vlada v Ljubljani še apelacijskega svetnika Repiča, pomožnega škofa Riccija, šentjakobskega župnika Pohlina i. dr. Velik del Avstrijcev je sploh gledal na vse bivše francoske Ilirce skrajno nezaupno. Zgodovinar Hermann nam pripoveduje, da so n. pr. po vsej državi govorili, kako so dne 23. VIII. 1813 zjutraj, ko so Francozi nenadoma napadli in uničili v Beljaku nastanjeno avstrijsko četo, Beljačani sami privabili Francoze v mesto in avstrijske vojake ob tej priliki polivali z vrelim oljem, smolo in vodo. Te govorice so bile po vsej priliki neresnične in koroški nemški zgodovinarji se še danes nekako zgražajo nad njimi, toda taki avstrijski »domoljubi«, za kakršne bi nam jih ti zgodovinarji radi predstavljali, pa Beljačani vendarle niso bili. Sam general Hiller je n. pr. že dne 25. VIII. 1813 cesarju poročal, da je večina Beljačanov pač dobronamerna, toda celo med občinskimi svetniki je več frankofilov, ki jih je moral zapreti in zamenjati z drugimi. Dalje je poročal, da je bil razen tega prisiljen zapreti tudi rožeškega dekana Placida Zusnerja, ki je pri zaslišanju baje sam priznal, da je francoskega mišljenja. Odveden je bil v celovško ječo. Frankofilstva je bil obtožen tudi bivši beljaški župan in notar ter lastnik gradú Vernberk Anton Nagele, zaradi česar mu je bil potem Vernberk zaplenjen. Med drugimi je bil v preiskavi tudi pontabeljski župnik Josip Banko, ki se je zdel vladi zaradi svojih liberalnih nazorov še posebno nevaren.

Kako brezvestno je divjala policija tistega cesarja Franca I., ki je v ustanovni listini Svete alianse »v imenu presvete... Trojice« obljuboval, da bo vladal »podložnikom... kot oče svoje družine«, nam pač najnazorneje kaže primer Zusnerjevega naslednika, rožeškega župnika Lovr. Nagela, poprej kurata v Logi vesi. Zaradi nekih ovadb so odvlekli tudi njega v celovške ječe, kjer so ga obsodili na smrt, ne da bi ga bili sploh zaslišali. Odvedli so ga že pod vislice ob celovški Ljubljanski cesti. Stoječ že pod vislicami je vrgel ves svoj denar (3 tolarje in 20 dvajsetic) med gledalce s prošnjo, naj molijo zanj.

(Dalje prihodnjič)

LETO 1961 — leto nemira in strahov, ki se niso uresničili

Zopet je za nami leto — 365 dni, o katerih se lahko po pravici reče, da niso bili eden enaki drugemu. V grozljivi senci atomskih gobanov, ki so s pošastno veličastnostjo rastli v nebo z v dva velikanska tabora razdeljene zemlje nam je prineslo mnogo razburjenj, mnogo groženj, mnogo strahov, ki se pa na srečo niso uresničili. Bilo je pa tudi leto velikih tehničnih dosežkov. Prvikrat je človek poletel v vesolje, obkrožil zemljo in se vrnil cil in zdrav na zemljo. Rusu Gagarinu 12. aprila so v kratkih presledkih sledili še trije mladeniči, dva Amerikanca in en Rus. Videli so prvič, kako izgleda Zemlja in ugotovili, da ni krogla, ampak podobna podolgovati tolsti hruški. Videli so prvič nebo in zvezde naravnost, ne skozi lečo ozračja, kot ga gledamo mi z Zemlje. Zvezde so svetlejše, nebo pa je popolnoma črno. Med tem ko človek znanstvenik zmagovito prodira v skrivnosti vesolja okoli našega planeta, pa je človek politik ostal kjer je bil. Na zemlji gre boj človeka proti človeku naprej. Tudi v tem letu je bila Zemlja razdeljena na dva velika svetovna tabora, ki ju kratko imenujemo komunistični Vzhod in svobodni Zapad, čeprav ta oznaka je preveč splošna in ne označuje popolnoma obeh orjakov. Zapad je tudi v tem letu stal pod vodstvom Združenih držav, Vzhod pa pod poveljstvom Sovjetske zveze, obeh glavnih koristnikov druge svetovne vojne, ki se je leta 1945 sicer končala z zmago vojnih zaveznikov nad Hitlerjevo Nemčijo, toda po zmagi nad skupnim sovražnikom se je kaj kmalu razvnel prepir med nekdanjimi vojnimi zavezniki, ki se je izrodil v hladno vojno med Vzhodom in Zapadom med dvema različnima družabnima redoma, med dvema različnima gledanjima na svet in življenje. In ta »hladna« ali »živčna vojna« ni bila nič manj razburljiva kot ognjena vojna. Čeprav si je človeštvo, posebno pa Evropa že povsem opomogla od vojnih opustošenj in gre v novo dobo blagostanja, pa svet vprav zaradi te hladne vojne med komunizmom in demokracijo živi v strahu, kajti pojavil se je nov faktor v mednarodni politiki: uničevalna orožja atomske dobe, ki je napočila istočasno s koncem druge svetovne vojne ob pošastnem svitu atomskega gobana nad japonskim mestom Hirošimo.

Vzhod in Zapad v oboroževalni tekmi

Oboroževalna tekma, ki se je razplamtela med obema svetovnima taboroma je imela zelo razgiban potek. Začela se je v znamenju absolutne ameriške premoči glede atomske oborožitve. Zaloga ameriških atomskih bomb je bila v prvi povojni dobi najtrdnejša garancija miru pred napadalnostjo komunizma in njegovih nakan po podjarmljenju sveta. Toda v nekaj letih je tudi Sovjetska zveza dosegla velike uspehe na področju atomskih raziskav ter si tudi ustvarila zalogo atomskih bomb, ki po velikosti ne zaostaja za ameriško. Pač pa imajo Amerikanci glede preciznosti in »pestrosti« atomskih orožij (malih, srednjih in velikih bomb) še vedno znatno vojaško prednost pred Sovjetsko zvezo, posebno, ker so si ustvarili po zavezniških državah v Evropi (Atlantski pakt) in Aziji venec letalskih baz, s katerih bi mogli vsak čas zasuti Sovjetsko zvezo z atomskimi bombami. Vendar demokracija ni napadalna. Po drugi strani pa so sovjetski znanstveniki neutrudno delali na izdelavi »prometnih sredstev« za »dostavo« bomb v Ameriko. Zaradi prevelike ameriške gotovosti v lastno tehnično premoč, ob kateri so Amerikanci prezrli pomen raket, je Sovjetom res uspelo za nekaj časa prehiteti Amerikance glede izdelave daljnometnih raket. Te služijo ne le za prve polete v vesolje, ampak so sposobne prenesti tudi bombe na kateri koli kraj v Združenih državah. Prvikrat v zgodovini so Amerikanci bili poraženi z njihovim lastnim orožjem, to je v tehniki, poleg tega pa prvikrat v zgodovini je postalo njihovo ozemlje izpostavljeno sovražnemu napadu. Monroeje-va doktrina »Amerika Amerikancem«, s katero so se Amerikanci bahali in tolažili, je bila dokončno pokopana. Svet je postal majhen in ljudje bolj navezani in odvisni eden od drugega. Šok ali presenečenje je bilo hudo in Amerikanci so se le s težavo privadili na novo stvarnost. Minulo leto zato lahko označimo kot leto mrzličnega tehničnega dela na obeh straneh za boljša orožja: Sovjeti so izrabili atomski moratorij med velesilami, ki je bil sklenjen leta 1958 za pripravo velikanske serije atomskih poskusov (50), s katerimi skušajo doseči Združene države, po drugi strani pa je Združenim državam uspelo, da zmanjša sovjetski naskok glede raket na dolge proge. Zato je leto 1961 označiti kot leto premikajočega se ravnotežja med obema taboroma, ne da bi se pa pri tem tehtnica nagnila odločilno na eno ali drugo stran.

Sovjetska taktika

Vsa zemlja pa je letos bila pozorišče velikanskega boja med Vzhodom in Zapadom, v katerem je komunizem skušal izkoristiti šibkosti zapadnega bloka. Ker Sovjetska zveza ve, da bi v sedanjem položaju vojna pomenila ne le njen poraz, ampak tudi uničenje človeštva, je s takozvano »taktiko rezin« (Salamitaktik) poskušala izboljšati svoj položaj in je, kjer je le mogla trgala Zapadu predele, kjer je šibek ter si tako ustvarjala izhodišče za končno zmago komunizma, — brez vojne.

Vendar bi bilo zmotno soditi, da si stojita nasproti dva kot iz kamna izklesana enovita tabora. Res je prav obratno. Oba tabora sta zgrajena sicer na različni podlagi, Zapad na temelju skupnih temljnih nazorov in medsebojnih interesov v svobodni povezavi, Vzhod pa na temelju enotne komunistične doktrine, vendar ga ne druži le skupna ideja, temveč predvsem sila, in sicer vojaška sila Sovjetske zveze, ki drži z železno pestjo skupaj sovjetske satelite v vzhodni Evropi ter gospodarska moč, ki jo uveljavlja Sovjetska zveza tudi proti komunistični Kitajski.

Zgodovina zapadnega zavezništva je zgodovina medsebojnih sporov v razdobjih sorazmernega miru, ter večje solidarnosti v časih, ko postaja Sovjetska zveza napadalna. Toda prav minulo leto je v razmerju med Združenimi državami kot vodstveno silo in njenimi evropskimi zavezniki prineslo odločilne spremembe, ki imajo svoje korenine v veliki gospodarski preobrazbi, ki se odigrava na Zapadu. Kot smo že uvodoma omenili, je svobodna Evropa v minulem letu doživela nov povečani gospodarski razcvit, v glavnem na temeljih, ki jih je bila v prvih povojnih letih položila velikopotezna ameriška gospodarska pomoč, takozvani Mashallov plan, pod katerim je prišlo v Evropo mnogo milijard dolarjev, bodisi v denarju in blagu,

Bila je to nujno potrebna transfuzija krvi, ki je Evropo rešila ne le pred gospodarskim kaosom, ampak tudi pred politično zmešnjavo, kajti nered je dobro pognojena njiva za seme prekucuštva in revolucije. Tako so Združene države z dolarji ustavile napredovanje komunizma tam, kamor so ga na svojih bajonetih prinesli Stalinovi vojaki.

Evropa — tretja sila

Evropske države so pa s pridnim delom znale to darilo dobro uporabiti. Po ameriškem zgledu so se povezale med seboj v enotno gospodarsko ozemlje, ki ga poznamo pod imenom Evropsko skupno tržišče EST (ali po nemško Europäische Wirtschaftsgemeinschaft — EWG). Za sedaj jo sicer tvori šest držav (Francija, Zapadna Nemčija, Italija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg), toda so to najmočnejše evropske države, ki so na našem kontinentu odločilne. Podlaga za to skupnost je bila vsekakor francosko nemška sprava, potem, ko je francosko-nemški prepir skorajda 100 let bil vzrok vojn, ki so Evropi kot celoti prinesli le izgubo položaja središča sveta. V skupni nesreči se tudi sprti sosedje poravnajo, pravi kmečki pregovor in to se je izkazalo tudi glede Francozov in Nemcev. Celo Velika Britanija, ki je v zadnjih 100 letih spretno razpihovala evropske prepire in jih izrabljala v svojo korist, se je znašla v novem položaju. Sprva je poskušala rast EST-a ovirati s tem, da je ustanovila konkurenčno skupino EFTA, h kateri so pristopile države, ki deloma iz kratkovidnosti, deloma iz strahu za lastne ozke interese niso spoznale pomena EST. Toda EFTA se je izkazala kot jalova in leto 1961 je bilo letnica njene prezgodnje smrti po kratkem, brezpomembnem življenju. Angleži so kot realisti prvi izvedli neizogibne zaključke iz nastalega položaja in sklenili, da pristopijo k EST. Države vmesne Evrope, od Skandinavije prek Avstrije, Švice do Portugalske, ki so na angleško vabilo pristopile k EFTA, so se znašle v neprijetnem položaju med dvema mlinskima kamnoma, kajti v komunističnem bloku je prav tako nastalo veliko gospodarsko področje, ki si je nadelo nedolžni naziv COMECON ali »Svet za medsebojno gospodarsko pomoč«, a je v resnici eno izmed najmočnejših orodij sovjetske politike. Dočim Sovjetska zveza brezobzirno in po načrtu gospodarsko združuje (integrira) svoje politično območje, pa istočasno poskuša preprečiti integracijo zapadne Evrope, češ da ima ta politične cilje, kot da jih COMECON ne bi imel. To seveda tisti, ki grme proti EWG skrbno zamolčujejo in samo megleno govore proti »blokovstvu«, dokler seveda sami ne bodo pristopili — hočeš, nočeš, moraš, k kakemu bloku. Resnica je namreč, da je vprav po volji komunizma, ki ustvarja svoj zaprti »socialistični tabor«, ta delitev v bloke nastala.

Gospodarska okrepitev svobodne Evrope pa ima dvojno lice: Po eni strani povečuje odpornost Evrope proti komunizmu z Vzhoda, po drugi strani pa povečuje samostojnost proti Združenim državam. V prvih povojnih letih so Združene države bile neomejeni gospodar v zapadnem taboru, danes pa se morajo v vedno večji meri ozirati na mnenje svojih evropskih zaveznikov. V letu 1961 so evropske države morale priskočiti na pomoč s posojili nekdaj tako mogočnemu ameriškemu dolarju, kajti zašel je v težave. Tudi ameriško gospodarstvo kljub svojemu ogromnemu bogastvu ni zakladnica brez dna. Veliki izdatki za vojaško in gospodarsko pomoč nekaterim še vedno revnim zaveznikom v Evropi (Grčiji, Turčiji) in Aziji (Vietnam, Koreja itd.) ter zaostalim državam v Afriki in Južni Ameriki so celo bogatemu ameriškemu stricu Samu izpraznili mošnjo. Na svetovnih borzah je dolar začel padati in na njegovo mesto je kot najtrdnejša valuta stopila — zapadnonemška marka. Prav tako trdne so italijanska lira, belgijski frank in nizozemski gulden. Kljub težavam v Alžiru, ki še vedno zažira francosko gospodarstvo in politiko, se je tudi Francija gospodarsko okrepila.

Kako globoko se je spremenil položaj, izpričuje najbolje naslednja šaljiva silvestrska domislica: V Bonnu se baje bavijo z načrtom, da bi brezposelne delavce v Ameriki prepeljali v Zapadno Nemčijo in jih zaposlili v ondotnih tovarnah. V Zapadni Nemčiji namreč primanjkuje okrog pol milijona delovnih moči in zaradi gospodarske konjunkture je težko dobiti delavce iz drugih evropskih držav. V Ameriki pa imajo okoli 4 milijone brezposelnih!

Treba pa je pogledati nekoliko bolje v ozadje teh številk. Med brezposelnimi v Ameriki so mnogi, ki raje uživajo brezposelno podporo, kot pa da bi prijeli za kakršno koli delo. Po drugi strani pa gospodarski razcvit Zapadne Nemčije ne more prekriti osnovne politično-vojaške realnosti, namreč, da je Nemčija razdeljena na dva dela in da nimata ne Zapad in ne Vzhod namena tega dejstva spreminjati s silo, zlepa pa to itak ne gre.

Razlike in sorodnosti

Leto 1961 je bilo leto gospodarske okrepitve Evrope, ki se prek gospodarstva počasi, a gotovo bliža tudi svojemu naravnemu političnemu cilju, k zedinjeni Evropi. Istočasno pa postaja Evropa (tostran železne zavese) vse bolj samosvoja sila med Sovjetsko zvezo in Ameriko. Se razume, da je med evropskimi državami še mnogo razlik in da bo ta pot k zedinjenju Evrope še dolga, toda njena smer je trdno začrtana. Tako se nakazuje bodoča Evropa v znamenju notranjega ravnotežja, katerega glavni stebri bodo Velika Britanija, Francija in Zapadna Nemčija. S tem bo obenem postalo brezsmiselno strašilo »nemške nevarnosti« v taki Evropi. Treba bo seveda rešiti vprašanje razmerja Velike Britanije do njenih bivših kolonij, ki so se politično osamosvojile, a ostale z nekdanjo matico gospodarsko povezane, nadalje tudi vprašanje, do kam sega ta Evropa. Dočim vidijo Angleži njene meje na sedanji »železni zavesi«, bi radi Nemci videli njej vsaj vso Nemčijo, francoski predsednik De Gaulle pa postavlja njene meje še dalje na Ural in Kavkaz, torej vso Evropo v zemljepisnem pogledu. Dočim je za ostale partnerje Evropske skupnosti Rusija zasedaj še »dedni« sovražnik, pa smatra De Gaulle Rusijo za lahkomišljenega sina, ki se je izgubil s prave poti, a se bo vrnil, potem, ko bo videl, da je druščina s »hudobnim Kitajcem« zanj slaba.

Dočim si Sovjeti z vsemi sredstvi prizadevajo preprečiti evropsko integracijo in s tem nastanek nove tretje sile, ki bi se mogla tudi z lastnimi silami zoperstaviti komunističnemu prodiranju, pa Združene države gledajo ta razvoj s simpatijo, kajti Amerikanci ne dvomijo, da bo ta nova Evropa ostala zaveznica Amerike, čeprav bo nekoliko bolj svojeglavna. Predvsem pa pričakujejo, da jim bo odvzela breme obrambe Evrope pred komunizmom in jim tudi pomagala pri pomoči nerazvitim deželam Južne Amerike, Azije in Afrike, kjer revščina in primitivno gospodarstvo še nudita dobro pognojeno njivo za komunistično propagando in rovarjenje.

Razpoke v komunističnem bloku

Vendar bi bila zmota, smatrati komunistični, ali kot se samega imenuje, »socialistični tabor« kot kremenito zgradbo iz enega samega kosa, kjer so vsi za enega in eden za vse. Prav v letu največjih tehničnih dosežkov Sovjetske zveze, ki jih označuje njen prodor v vesolje pred Amerikanci, pa je notranja zgradba svetovnega komunizma bila razjedena po globokih razpokah, ki nosijo skupni imenovalec »Spor med Moskvo in Pekingom«. Kitajski komunistični oblastniki, kot največje države na svetu zahtevajo v imenu svojih 650 milijonov ljudi več besede v »socialističnem taboru« in tudi več pomoči s strani sedaj gospodarsko sicer močnejše Sovjetske zveze, ki pa šteje samo 207 milijonov prebivalcev.

V Kremlju se zavedajo, da bo Kitajska postala še bolj zahtevna, ko bo imela močno industrijo in moderno oborožitev, zato zelo premišljeno dajejo Kitajski gospodarsko pomoč. To pa je zopet povzročilo nove spore med Moskvo in Pekingom, ki so na letošnjem jubilejnem kongresu boljševiške stranke v Moskvi izbruhnili v odprt spor. »Ceho« ali račun za ta spor je moral plačati mrtvi Stalin, ki so ga deložirali iz mavzoleja ob Leninu na Rdečem trgu v Moskvi, ter ga proglasili za največjega zločinca.

Drugi »Prügelknabe« tega spora je mala Albanija, ki se je v tem sporu med obema orjakoma odločila za Kitajce. Kitajci so namreč predlagali Sovjetom razdelitev območij. Sovjetska zveza bi naj ohranila svoje satelitsko kraljestvo v Vzhodni Evropi, Kitajska bi pa naj dobila monopol v Aziji. V Afriki bi pa skupno nastopali proti Zapadu. Sovjetska zveza pa svojega monopolnega položaja edine vodilne sile v svetovnem komunizmu ni hotela odstopiti, vendar Kitajska pa nima (zasedaj) potrebne moči, da bi svoje stališče uveljavila s silo. To prerivanje sil v vzhodnem bloku pa potrjuje staro resnico, da ostaja tudi pod komunizmom človek volk do sočloveka.

Luč iz Rima

V to notranje razklano človeštvo, ki se ne more pomiriti na tej Zemlji, ki mu je postala premajhna, a kljub tej svoji notranji razrvanosti sili k zvezdam, je o Božiču v vrvež hladne vojne zadonel iz Rima klic svetega očeta Janeza XXIII., ki je ob blagovesti »ljudem, ki so dobre volje«, zaklical, da bo pravi mir našlo človeštvo šele takrat, kadar bo začelo živeti po božični blagovesti, ki je mir v dobroti. V ta namen je papež Janez XXIII. sklical v letu 1962 vesoljni cerkveni zbor, ki bo imel za nalogo ne le urediti razne cerkvene zadeve, ampak tudi raziskati možnosti za združitev vseh ločenih kristjanov. To bi naj bil prvi korak k pomiritvi med človeštvom sploh. Danes, ko je človek s svojimi tehničnimi odkritji dobil prvikrat v zgodovini možnost, da uniči samega sebe, ako se ne bo ravnal po božjih zapovedih, je beseda Kristusovega namestnika na zemlji namenjena ne le vsem ljudstvom, ampak predvsem voditeljem držav, brez ozira na vero, raso in politični nazor.

Pri nas na Koroškem

Naše prireditve

ŠT. JANŽ V ROŽU

Dijaški misijonski krožek vabi na igro

TRI MODROSTI STAREGA VANGA

na praznik sv. Treh kraljev, v soboto, dne 6. januarja 1962 ob pol 8. uri zvečer pri Tišlarju.

ŠT. JAKOB V ROŽU

Dijaški misijonski krožek vabi na igro

TRI MODROSTI STAREGA VANGA

na praznik sv. Treh kraljev, v soboto, dne 6. januarja 1962 popoldne ob pol treh v farni dvorani.

DOBRLA VES

Farna mladina v Dobrli vesi vabi na svojo veselo

PRIREDITEV ZA MISIJONE

v nedeljo, dne 7. januarja 1962 ob pol 3. uri v farni dvorani.

Vsi prisrčno vabljeni!

GLOBASNICA

Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu priredi na praznik sv. Treh kraljev, dne 6. januarja 1962, ob pol 3. uri popoldne pri Šoštarju v Globasnici igro

F A U S T.

Vsi prisrčno vabljeni!

SKOČIDOL

(Dalje z 2. strani)

čidol se vsako leto rodi v bolnici v Beljaku in prejme potem tudi tam sveti krst. V tem letu jih je bilo 16. — Poroke so bile 4 v fari in 4 izven fare. Življenjsko zvezo so sklenili: Heimerl Bernhard, policijski stražnik, in Ana Roselinda Weichselbraun, Weidlitsch Bogomir, mesar in Hinsteiner Renata, Werginz Josip, slikar in Resei Ana, ter Scharr Ludovik, tovarniški delavec in Piuk Hildegarda. Rojeni naj rastejo, poročeni pa naj vztrajajo! — Umrli so pa Jannach Ludovik, star 73 let, čevljarski mojster in cerkveni pevec; Trink Josip, otrok; Plaschitz Hildegarda, 44 let; Künstl Josip, rentnik, 77 let; Hochkofler Julijana, gospodinja, 79 let; Anderwald Eva, gospodinja, 68 let; Pfeiffer Martin, posestnik, 36 let; Orasch Matija, posestnik, pd. Ohačič v Dolah, 64 let; Wieltschnig Josip, posestnik, 87 let; Kuchler Poldej, pekovski mojster, 86 let; Trapp Janez, posestnik, 67 let. Izven treh, ki so umrli nagle smrti, so se dali vsi drugi pred prehodom v večnost prevideti s svetimi verskimi tolažili. Naj vsi v miru spé!

BLAČE V ZILJSKI DOLINI

(Leto 1961 v številkah)

V zadnjem letu smo se največ bavili s popravo naše farne cerkve. Na dan vednega češčenja je bila tako daleč gotova, da smo zopet mogli imeti bogoslužje. Za božič pa smo dobili lepo popravljeni glavni oltar in čez nekaj časa bosta sledila še oba stranska oltarja, tako da bo farna cerkev, okusno in primerno restavrirana, v čast božjo in zadovoljnost župljanov, a tudi tujcem v spodbudo in veselje.

Luč sveta so zagledali 3 otroci in sicer 2 dečka in 1 deklica.

Smrt se je oglasila 6 krat; življenjsko zvezo je sklenil 1 ženin in 1 nevesta.

Za vojščake Kristusove je bilo potrjenih 12 otrok in kruh življenja so prvič prejeli 4 otroci.

Za novo leto želimo vsem sreče in miru. Pa tudi sami imamo razen drugih, željo, da bi dobili svojega stalnega dušnega pastirja. Jezus je rekel: »Prosite in se vam bo dalo!« Pri tem strašnem pomanjkanju duhovnikov je za prevzv. nadpastirja težko in zato bomo morali pač več v ta namen moliti.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 8. 1.: 14.15 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Pogled v sodobno svetovno literaturo. — 18.00 Igrajo Veseli planšarji. — TOREK, 9. 1.: 14.15 Poročila, objave. — Otroci, poslušajte! — SREDA, 10. 1.: 14.15 Poročila, objave. — Kar želite, zaigramo. — Hišna imena v okolišu nekdanje humperške graščine. — ČETRTEK, 11. 1.: 14.15 Poročila, objave. — Koroški kulturni pregled. — PETEK, 12. 1.: 14.15 Poročila, objave. — To in ono... — SOBOTA, 13. 1.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — 18.25 Tako naj teden izzveni... — NEDELJA, 14. 1.: 7.30 Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Za mladino in prosveto

Smernice za krščansko kulturno delo

(Iz govora prof. dr. Pavla Zablatnika)

Krščanska kulturna zveza že po svojem nazivu jasno izraža cilj in namen svojega delovanja. Njena skrb je gojitev slovenske kulture po krščanskih načelih. Zavedamo se, da je krščanstvo nadvse močno oblikovalo našo kulturo — iz stoletja v stoletje prav do današnjega dne. Krščanska miselnost nam je sveta, ker izvira iz globin našega verskega prepričanja, prav tako kakor nam je sveta naša materina beseda in vsa častitljiva dediščina naše narodne omike. Vodilo našega dela je Slomškova beseda:

»Vera nam bodi luč,
materina beseda pa ključ k zveličavni narodni omiki!«

Naša krščanska omika je v svojih začetkih rasla iz preprostega ljudstva — najprej kot **preprosta ljudska kultura.** Ustvarila je naše pestre narodne noše — ziljska »Svovencla, t. j. slovenska narodna noša se je še najbolje ohranila do današnjega dne; častitljivo staro ljudsko kulturo vidimo v naši ljudski umetnosti — v zanimivem slogu starih kmečkih hiš, v obliki in okraskih starega domačega orodja, kakor lesenih žlic, skled, kolovratov, skrinj in drugih podobnih izdelkov. Nadvse bogat zaklad naše ljudske kulture se nam odkriva v starih domačih šegah in navadah med letom — ob raznih praznikih in godovih spomladi, poleti, v jeseni in pozimi kakor tudi ob glavnih mejnikih človeškega življenja — ob rojstvu in krstu, ob ženitvi in ob smrti. Ljudska modrost naših narodnih pregovorov, rekov in ugank, ljudske pravljice, pripovedke, bajke in basni in še prav posebno naša narodna pesem so dragoceni biseri naše ljudske kulture.

Od te preproste ljudske kulture pa se je naše ljudstvo z drugimi narodi vred polagoma povzpelo tudi do tako imenovane **visoke kulture.** Vzdramilo se je iz svojih otroških sanj in iz svojega pravljičnega sveta stopilo v zrelejšo življenjsko dobo — iz otroške v mladeniško in slednjič v svojo moško **dobo zavestnega kulturnega ustvarjanja.** Rodili so se mu pisatelji, pesniki, umetniki raznih panog kakor tudi znanstveniki in ga postavili v vrsto kulturnih narodov v najožjem pomenu besede. Danes se Slovenci s svojo kulturo lahko postavljamo ob stran kateremu koli drugemu narodu.

Ključ do bogate naše narodne kulture pa je po Slomškovih besedah naša materina beseda.

Prva naloga našega prosvetnega dela mora biti, da posreduje našemu človeku ključ do te zakladnice. Naša prosvetna društva morajo biti visoka šola za našo mladino. Izpopolnjevati morajo v šoli pridobljeno znanje ali pa celo nadomestiti in nadoknaditi to, kar je zamudila in zanemarila šola in kar so zanemarili starši. Morda bo treba prirediti tu ali tam jezikovne tečaje za slovenščino. Doma govorimo svoj materin jezik v narečju — dialektu. Ta živa domača govorica je podlaga za knjižni ali pismeni jezik, ki ga pišemo v pismih in drugih spisih ali pa ga beremo v knjigah. Kdor hoče znati pravilno pisati ali vsaj brati knjige, mora poznati knjižni jezik. Nemec, Francoz, Anglež in kdorkoli drug se mora knjižnega jezika tudi šele učiti — kakor Slovenec. To se v normalnih razmerah godi v šoli. Šolske razmere pri nas pa so take, da nimajo vsi slovenski otroci pouka v materinščini. **Z jezikovnimi tečaji** bomo dali naši mladini šele pravi apetit do slovenske knjige. Naši knjižničarji pa naj skrbno zbirajo primerno čtivo za začetnike, naj jim dajo v roke najprej samo lahko in šele pozneje težje čtivo. Vse naše knjižnice pa naj bi bile založene vsaj z najboljšimi in najlepšimi deli naših pisateljev in pesnikov!

Za odrske prireditve bomo izbirali le take igre, ki odgovarjajo našemu narodnemu in verskemu čutu in ki jim ni cilj samo plehka zabava, ampak predvsem poplemenitev duha in srca. Radi segajmo po igrah domačih pisateljev; na Koroškem še posebej ne pozabimo Drabosnjakove Božične igre in Igre o izgubljenem sinu, Špicarjevih iger, ki so zajete iz naših koroških razmer, in drugih. Ob uprizoritvi iger, kakor n. pr. Naša kri, Divji lovec, Deseti brat i. dr. bi morali občinstvu najprej vedno povedati nekaj o pisatelju, ki je igro ustvaril, in o osnovni misli, ki jo je hotel z njo izraziti. To bi bilo že neko uvajanje v naše slovstvo. Na sejah KKZ je letos padla beseda o potrebi ustanovitve posebnega literarnega krožka, ki naj bi v okviru našega prosvetnega dela prirejal literarna predavanja z branjem literarnih del naših pisateljev in pesnikov. Ob takih prilikah bi se našemu ljudstvu lahko osebno predstavili tudi naši domači najmlajši pisatelji in pesniki, ki so zlasti okoli Vere in doma, MLADJA in drugih naših literarnih glasil. Vsem sotrudnikom in izdajateljem teh revij želi KKZ mnogo lepih uspehov v novem letu.

Naša pesem in domača godba z narodnimi plesi je našemu ljudstvu še prav posebno pri srcu. Zato je ne moremo pogrešati pri naših kulturnih prireditvah in tudi ne v naših načrtih za kulturno delo v centrali in na podeželju. V tem smislu se naš prizadevni tajnik KKZ pridno trudi z ustanovitvijo in šolanjem novih tamburaških zborov in z gojitvijo naše pesmi. Za vso požrtvovalnost in ves veliki trud mu gre naša prisrčna zahvala in iskrena pohvala. Želimo mu prav lepe uspehe tudi v novem letu. Isto velja za vse, ki se v raznih naših kulturnih skupinah in društvih trudijo na istem področju.

Poleg duhovne kulture pa hoče v današnjem času priti na svoj račun tudi še šport. Na zadnji seji KKZ smo se zato bavili tudi s predlogom ustanovitve posebnega športnega krožka, ki naj bi zbiral med našo mladino ljubitelje športa ter pripravljal in prirejal športne igre in športna tekmovanja. Predlog je našel splošno odobravanje.

Ob pogledu na minulo leto lahko z veseljem beležimo mnogo lepih uspehov, ki so sad pridnega prizadevanja in velike požrtvovalnosti vseh naših sodelavcev v naših društvih, v farni mladini in v zveznem odboru KKZ. Našega prosv. dela nihče ne plačuje — in kljub temu lahko rečemo, da uspeva neprimerno bolj kot tam, kjer je plačano, ker pač izvira iz idealizma. Za ves ta idealizem, za ves trud in vse požrtvovalno delo v minulem letu izrekam prisrčno zahvalo vsem kulturnim delavcem naših prosvetnih društev in kulturnih skupin farne mladine kakor tudi zveznemu odboru KKZ.

Budno bo treba stati na braniku naše kulture tudi v bodoče, kajti vidimo in vemo, da so okoli nas na delu temne sile, ki nam hočejo odrekati kulturo in ki bi nam rade odtujile naše kulturne zaklade. Vzeti nam hočejo ključ do teh kulturnih zakladov — našo materino govorico; izpodriniti jo hočejo na naših domovih, v šoli in v javnem življenju. Zavračali in odbijali jih bomo s Slomškovo besedo: »Slovenski jezik le tisti malo ceni, ki sveta ne pozna in ne ve, kakšni ljudje živijo po svetu. Tak je podoben nevednemu otroku, ki misli, da je Vrbsko jezero največje morje na svetu...«

Prav proti tej otroški nevednosti, ki jo pogosto srečavamo vsepovsod okoli sebe, proti načrtnemu poneumnjevanju našega človeka z lažnivimi in smešnimi krilaticami o »vindišarstvu«, ki se bajé razlikuje od »slovenstva«, o manjvrednosti našega jezika in naše kulture se moramo organizirano boriti s svojim prosvetnim delom v centrali in na podeželju.

Pred kratkim smo v celovškem gledališču imeli priliko videti zelo poučno, duhovito igro romunsko-francoskega pisatelja Ionesca — z naslovom NOSOROGI (Nashörner). Nosorogi so tope debelokožne, napadalne živali, ki žive v Indiji in na Japonskem, pa tudi v Afriki. Pa nosorogov — kljub nazivu igre — niti videti ni bilo na odru, samo nekje zadaj za kulisami si jih slišal rohneti, puhati in sopihati. Pa saj igra ni imela namena prikazovati pravih indijskih, japonskih ali afriških nosorogov, marveč nosoroge, ki jih najdeš vsepovsod v človeški podobi. Igra je prikazovala ponosoroženega človeka, ki ga okolica ali bolje rečeno javno mnenje okolice kaj hitro spremeni — vsaj po vedenju — v topo, debelokožno, napadalno žival, ki se topo uvršča v čredo, topo sili za hrano, v zboru z ostalimi rohni, puha in sopiha kot nosorog. To je človek, ki se v življenju ne zna ali ne mara uveljavljati kot samobitna osebnost, ki udobno živi po receptu drugih — brez lastnega mnenja, ki se nikomur ne mara zameriti — v strahu, da ne bi utrpel te ali one škode. To je človek, ki ravna po načelu: »Wes Brot ich esse, des Lied ich singe!«

Nosorog ima latinsko oz. grško ime RHINOCEROS. Po tem imenu bi ponosoroženje človeka kot nalezljivo bolezen medicinsko lahko imenovali RHINOCERITIS. Simptome, zunanje znake te bolezni smo že našteli. Povzročitelj te bolezni pa je bacil pomanjkanje odločne volje za zastopanje lastnega prepričanja.

Rhinoceritis — ponosoroženje je nevarnost tudi za našega človeka. Iz strahopetnosti se mu rodi bacil zatajenega notranjega prepričanja, ki mu ne pripušča, da bi se prikazal v javnosti s svojim pravim obrazom — kot sin slovenske matere.

Naša prosveta mora ogroženega našega človeka pravočasno cepiti proti nalezljivi bolezni rhinoceritis, proti ponosoroženju. Vcepiti mu moramo **zdrav ponos na kulturo,** kot se kot enakovredna uvrščа v evropski kulturni krog, da bo postal »imun«, t. j. zavarovan zoper nalezljivo bolezen rhinoceritis, da se ne bo izneveril samemu sebi, marveč ostal veren človek in zvest sin slovenske matere ter spoštoval, ljubil in branil sveto dediščino svojih prednikov — vero v Boga in svoj materin jezik in kulturni zaklad svojega naroda.

Iz tajniškega poročila Krščanske kulturne zveze

Naše kulturno delo je bilo v tem poslovnem letu zelo razgibano. Krščanska kulturna zveza, se je kot organizacijska matica trudila, da je poskrbela in posredovala vsem svojim članom igralske, odrske in druge prosvetne potrebščine. Vabila na kulturne prireditve v našem glasilu »Naš tednik - Kronika« brezplačno.

V Krščansko kulturno zvezo je včlanjenih skupno 18 krajevnih prosvetnih društev in skupin Farne mladine:

Katoliško prosvetno društvo v Globasnici, Slovensko prosvetno društvo »Danica« v Št. Vidu v Podjuni, Katoliško prosvetno društvo v Štebnu v Podjuni, Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu, Katoliško prosvetno društvo v Selah, Slovensko katoliško prosvetno društvo Celovec, Slovensko prosvetno društvo »Rož« v Št. Jakobu v Rožu in skupine Farne mladine v Štebnu pri Maloščah, Kotmari vesi, Vogrčah, Železni Kapli, Pliberku, Št. Lipšu, Gorenčah, Šmarjeti v Rožu, Dobrli vesi, Št. Janžu v Rožu in Št. Jakobu v Rožu.

Dalje so včlenjene v kulturno-prosvetno delo Zveze še Akademija slov. bogoslovcev v Celovcu, Zveza absolventk gospodinjskih šol in Slovenska pevska zveza. Vse te organizacije so delovale v svojem delokrogu. Posebno razveseljiva je živahna delavnost Slovenske pevske zveze, ki se je s svojimi vsakoletnimi velikimi koncerti v Celovcu uveljavila kot osrednja gibalna sila pevskega udejstvovanja med koroškimi Slovenci.

Kar v začetku leta 1961 (15. januarja) je bil že dolgo predvideni »Režiserski tečaj«. Vodil ga je bivši pevec na Dunajski državni operi in sedanji profesor Slovenske gimnazije g. Marijan Rus. Tečaja se je udeležilo nad 80 fantov in deklet iz posameznih društev in Farnih mladin ter lepo število dijakov.

Tržaški študentje in goriški pevci so na povabilo odbora Krščanske kulturne zveze prišli gostovat z igro »Neopravičena odsotna« in pevskimi točkami dne 28. maja v Kolpingovo dvorano v Celovcu. Na predvečer so imeli s koroškimi dijaki družabni večer, na programu so bili: govori, literatski prispevki, pevske točke in igra »Roka za steno«. Na tem srečanju je bila izražena želja po pogostejših stikih na kulturnem področju med koroškimi in primorskimi Slovenci. Koroški pevci so vrnili obisk s koncertom Pevskega društva »Gallus« v Trstu, kjer je koroška pesem doživela probojen uspeh med rojaki ob obali sinjega Jadrana (28. in 29. okt. 1961).

Krščanska kulturna zveza je tudi posredovala novemu šentjakobskemu društvu

(Nadaljevanje na 8. str.)

Šoferski kotiček:

Pritisk v zračnicah

Večina voznikov motornih vozil govori o gumah svojega vozila šele tedaj, če je kaj narobe.

Nekoč je nekdo vprašal popularnega nemškega vozača-dirkača Frankenberga, koliko zmanjša pritisk v zračnicah, kadar je cesta gladka. Od odličnega vozača je hotel dobiti potrditev za naslednje mnenje, ki je zakoreninjeno v mnogih glavah. Če namreč zmanjšaš pritisk v zračnicah, potem je površina gum večja, stik s cesto je torej boljši, vozilo bolje premaguje gladko površino. Bil je presenečen, ko mu je izkušeni voznik povedal, da je pravilno ravno nasprotno.

Če zmanjšamo pritisk zraka v zračnicah je posledica ta, da ima vozilo v vsakem primeru slabšo držo na cesti — tudi na gladkem ledu in na zasneženi cestni površini.

Pravilno je, da imamo v zračnicah zmerom predpisani zračni pritisk. Dobri vozniki z izkušnjami dodajo okoli 0,2 atmosfere zraka zračnicam, kadar gredo na daljšo pot. Dobro napolnjene zračnice v naših avtomobilskih gumah omogočajo večjo stabilnost voza na ovinkih, razen tega pa blagodejno vplivajo na življenjsko dobo gum.

HD olja in kaj naj vemo o njih

HD pomeni Heavy Duty ali po domače težko delo. Toda preden se posvetimo podrobnostim, moramo povedati nekaj splošnega.

Razvoj avtomobilizma v zadnjih letih neprestano stopnjuje zahteve glede mazanja motorjev. Zato postajajo vse potrebnejša motorna olja, ki so odpornejša proti oksidaciji pri visokih temeperaturah in ščitijo kovinske dele motorja pred razjedanjem. Pri močno obremenjenih bencinskih motorjih, predvsem pa pri dizelskih motorjih, pa je treba računati še z visokimi temperaturami.

Povečani toplotni obremenitvi se pri dizelskih motorjih pridružuje še problem goriv, ki vsebujejo 1 do 2 odstotka žvepla. Goriva z večjimi količinami žvepla kot nekdaj uporabljamo namreč zdaj po vsem svetu. Zaradi zgorevanja žvepla v motorju pa se pojavljajo zelo resna vprašanja. Vpliv žvepla na obratovanje hitro tekočih dizelskih motorjev, ki jih uporabljamo za pogon avtomobilov, je zelo mnogostranski.

Pri uporabi goriva, ki vsebuje velike količine žvepla, je moč opaziti povečano tvorjenje ostankov na batu. Nastajajo tudi trši ostanki, ki brusijo drsne ploskve in povečujejo obrabo.

Povečano tvorjenje usedlin na batu ima lahko resne posledice. Iz nepopolno zgorelih ostankov in delno oksidiranih oljnih delcev nastajajo nad gornjim batovim obročkom ogljeni ostanki, ki povzročajo postopno zapečenje obročkov. Tako imajo zgorevalni plini prost prehod mimo prvega obročka k drugemu, kjer se zgoraj opisani postopek ponovi itd., dokler niso zapečeni vsi obročki. Poleg povečane porabe goriva in maziva ter zmanjšanja moči motorja — to nastane zaradi zmanjšanja tesnosti batnih obročkov — lahko nastane pojav, da se zapeče ves bat, ki postane tako neuporaben.

Zaradi zgorevanja žvepla v motorju se pojavljajo zelo resna vprašanja. Žveplo namreč zgoreva v žveplov dioksid, ki tvori ob prisotnosti kakršnekoli vode (kondenčna voda iz zgorelih plinov ali vlaga iz zraka) zelo agresivno žveplasto ali tudi žvepleno kislino. Ti kislini nagrizujeta kovinske površine valjevih sten, batov itd. ter povzročita znatno korozivno obrabo. Če zaradi netesnosti batnih obročkov uhajajo zgoreli plini v ročični okrov, utegne tam nastala kislina povzročiti korozijo ležajev. Posebno občutljivi proti kislinam so ležaji iz svinčenega bronca.

Čim nižje so obratovalne temperature, tem večja je možnost za kondenziranje vodnih par. V enaki meri narašča nastajanja kislin in s tem zvezana obraba zaradi korozije.

Posebno pereč je problem »mrzle korozije« pri vozilih, ki vozijo s čestim spreminjanjem vožnje in pogostim zaustavljanjem, torej pri vozilih, ki vozijo v mestnem prometu. Taka vozila so redkokdaj visoko obremenjena, poleg tega teče motor velik del obratovanja v praznem teku, tako, da se komaj ogreje na pravilno temperaturo.

Problem »mrzle korozije« lahko odpravimo z vožnjo z zadostno ogretim motorjem, s čimer preprečimo kondenziranje vodne pare in otežkočimo nastajanje žveplenih kislin. Za poboljšanje mazanja pod takimi pogoji se poslužujemo tudi posebnih motornih olj HD (Heavy Duty) - olj za dizelske motorje.

V novejšem času vse bolj uporabljajo blažja HD olja tudi že za mazanje močno obremenjenih bencinskih motorjev, čeprav pogonsko gorivo praktično ne vsebuje žvepla. Pač pa se zaradi težkega obratovanja motorja poveča izločanje usedlin in ostankov v taki meri, da običajna detergentna olja za bencinske motorje niso več sposobna ohraniti motor v čistem stanju. Izvedba teh motorjev pa zaradi natančnosti zahteva obratno še večjo snažnost notranjosti motorja.

HD olja delujejo tako, da delce saj, ki nastajajo pri nepopolnem zgorevanju goriva in oksidacijske produkte olja, kot so gošče in laku podobne prevleke, že pri nastajanju obdajajo z molekulami dodatka, tako, da iz teh delcev ne nastajajo ostanki in usedline, temveč ostanejo v koloidni obliki v olju. Zaradi tega postane olje že po kratki uporabi temno.

Dodatki ne zmanjšujejo samo nastajanje usedlin, temveč osvobodijo in raztopijo tudi že nastale usedline. Ogljene ostanke odstranjujejo bolj počasi, nasprotno pa gošče zelo hitro raztapljajo. Če imamo torej motor, ki je že dalj časa obratoval z navadnim oljem in preidemo na obratovanje s HD oljem, moramo notranjost motorja predhodno očistiti z oljem za izpiranje motorja.

Dodatki v HD oljih imajo lastnost, da morebitne oksidacijske produkte v območju batnih obročkov obdrže, oziroma jih spremenijo v tako obliko, da se dajo z izpušnimi plini odstraniti na prosto in se ne usedajo več kot laku podobne prevleke ali ogljene usedline.

Ti dodatki preprečujejo tudi oksidacijo olja. Zavirajo nastajanje produktov staranja ter obdajajo kovinske površine s tankim slojem, ki zmanjšuje oksidacijo olja v katalitičnem smislu. Tak zaščitni sloj temne barve lahko opazimo pri ležajnih blazinicah iz svinčenega bronca, ki so bile namazane s HD oljem. Poleg tega ščiti ta zaščitni sloj ležaj tudi pred korozijo.

Prednosti uporabe HD olj so torej naslednje: Zaradi večje snažnosti notranjosti motorja ostane polna moč motorja ohranjena dalj časa, ker ostanejo batni obročki prosti, HD olje deluje zaščitno proti obrabi in koroziji, zmanjša škodljivo delovanje goriv z visokim odstotkom žvepla in s tem daljša življenjsko dobo vseh delov motorja ter manjša stroške vzdrževanja in popravil.

Novodobna goriva

Slavni znanstveniki, ki so nam dali znanje o atomu, gotovo niso mislili, da bi sadove njihovih žlahtnih prizadevanj kdaj kdo uporabil za uničevanje in rušenje! Ta misel je bila njihovim srcem in duhovom bolj tuja kot karkoli na svetu.

Atomi nam ponujajo vir blagodejnih žarkov. Ti žarki so čarodejna raziskovalna orodja, ki nam bodo pomagala pridelati več hrane na zemlji in rešiti človeštvo nadlog bolezni.

Od atoma pa si želimo tudi energije, ki bi služila neposredno v človekovo korist.

V zadnjih 100 letih je človeštvo porabilo velikanski del zemeljskih zalog naravnih goriv. Naj bodo te zaloge še tako velike, vendar se počasi izčrpavajo, medtem ko svetovne potrebe po energiji iz leta v leto naraščajo.

Zgodovinsko vzeto, se bo človeštvo kmalu prikopalo do dna velikega kupa cenega premoga in nafte. Precenili so, da bodo zaloge trajale še 200 do 300 let.

Toda že leta 1975 bodo celo bogate Združene države prispele do stopnje, ko bo postal ceneni, kakovostni premog v bogatih ležiščih redek. Kopati bodo morali začeti drugovrsten premog, kar pomeni, da bo gorivo postalo dražje.

Z vidika zemeljske zgodovine je zadeva precej razburljiva. Narava je potrebovala milijone let, da je nakopičila zaloge goriv. Dolgo časa so bili ti zakladi pokopani, potem je napočila doba tehnike. Človek jih je začel izkopavati — in jim že po dobrem stoletju s svojim pogledom v bližnjo bodočnost segel do dna.

Sedaj pa se nam ponuja nov vir energije. Doba atomske energije se je že začela.

Vsi vemo, da je v majhnem kosu urana skrita neizmerna količina energije. Medtem ko so za klasični parni stroj potrebne mnoge tone premoga ali olja, zadostuje za atomski motor nekaj kilogramov urana. Izračunali so, da bi deset kilogramov urana zadostovalo za proizvajanje električne energije, ki jo porabi 25.000 povprečnih ameriških domov v enem letu. Kilogram prečiščenega urana stane okrog 70 dolarjev.

Ali bo torej energija bodočnosti na razpolago za smešno ceno, skoraj zastonj?

Žal ne! V elektrarni so stroški za gorivo samo del celotnih stroškov. V jedrski tehniki so obratovalni stroški posebno visoki. Upoštevajoč vse postavke, stane kilovatna ura »atomske« elektrike še vedno precej več kakor kilovatna ura, proizvedena s klasičnimi (do sedaj uporabljanimi) gorivi.

Smo pač šele na začetku atomske dobe. Energijo pridobivamo iz premoga in nafte že lepo vrsto let, atomske vire pa smo komaj šele načeli. Vendar ni dvoma, da bo jedrska energija že v bližnji bodočnosti postala pomemben tekmec ostalim vrstam energije.

Po svetu obratuje že nekaj atomskih elektrarn, mnogo novih je v gradnji. Računajo, da bo leta 1975 v ZDA približno 10 odst. proizvedene energije jedrskega izvora. V drugih deželah, kjer so zaloge klasičnih goriv manjše, bo ta odstotek nedvomno še večji!

Vendar nam mrači te velike načrte sijajne bodočnosti, ki nam jo obetajo atomi, misel, da utegnejo to biti samo načrti gradov v oblakih, če bo dal človek prednost atomu-vojaku pred atomom-delavcem!

Punčka – najstarejša igrača

Punčka je najstarejša otrokova igrača, ki je ni mogla izpodriniti nobena druga stvar. V pradavnih časih pa niso imele deklice še nobenih punčk za igranje, ker so se takrat ljudje še bali posnemati človekovo podobo. Šele polagoma so začeli izdelovati figure, ki so predstavljale bogove in te figure so pradedi današnjih punčk.

Postopoma so začeli izdelovati like, ki naj bi otroke branile pred zlimi duhovi in boleznimi. Te preprosto izdelane kipce so dajali otroku v ležišče. Seveda otrok v kipcu ni videl čarodejne sile, ampak se je male stvarce razveselil in se začel z njo igrati. Sprememba kipca od čarovnije v priljubljeno otroško igračo se je izvršila pri kulturnih narodih že zelo zgodaj.

V sarkofagu egipčanske faraonove hčerke, ki je umrla pred nekako 3000 leti, so našli med drugim punčko, ki jo je mala princeska držala v rokah in ki so ji jo dali v grob. Iz starega Egipta ohranjene punčke kažejo, da so egiptovski rokodelci bili zelo spretni pri izdelovanju punčk, katerim so že napravljali premične ude. Te punčke so bile večidel iz gline.

Tudi v starem Rimu je bila punčka zelo priljubljena. Iz starega Rima izvira tudi njeno ime. »Pupus« se je pri starih Rimljanih imenoval dojenček, ki še ni imel imena. S tem imenom so označevali nato tudi igračo. In iz pupusa je prišla tudi naša pupa ali punčka.

V 16. stoletju se je začel razvoj, ki še ni zaključen. Punčkine »mame« so postajale vedno bolj zahtevne. Ne samo, da je morala biti punčka čim bolj podobna človeku, tudi njena obleka je morala biti verna slika sodobne noše. Igračka je postajala vedno bolj razkošna in draga. Saški vodilni knez je na primer kupil leta 1544 obleko za punčko svoje hčerke za tisoč goldinarjev. Sicer pa so se takrat igrale s punčkami tudi še odrasle dame.

ŠKOTSKA ZGODBA

Po dolgem, treznem preudarku je mr. Cormick le kupil ženi nove čevlje. Ko sta šla naslednjo nedeljo na prvi sprehod, ji je na pragu zabičal:

»Delaj čim večje korake, da bodo podplati dalje trajali.«

Božični utrinki

V PRIČAKOVANJU

Skrivnosten dogodek se bliža:
Dete prihaja sinjih oči . . . !
Šepečejo zvezde na nebu
v pričakovanju svete noči.

Tekmujejo zvezde v žarenju,
vsaka najlepša postati želi . . .
V drhtenju vsa v žarke odeta
čudežne Noči — se spet veseli . . .

Pripravljajo angelcem spremstvo,
svetih utrinkov trosijo na pot,
kjer bode krilatec oznanil
malim pastirčkom: Se rodil je Gospod!

Tugomir

Cerkev skrbi za izseljence

(Nadaljevanje s 3. strani)

ga življenja in jim polagoma s pomočjo raznih socialnih, pomožnih, vzgojnih in razvedrilnih ustanov pomagati vživeti se brez večje škode v versko in civilno življenje držav, ki jih sprejmejo.«

Pomembno delo izseljenskih duhovnikov

Papež je voditeljem izseljenskih duhovnikov poudaril, da se to blagodejno delo v pomoč izseljencem »začenja čisto naravno v sodelovanju med izseljenskim misijonarjem in krajevno duhovščino, pod nadzorstvom in očetovskim vodstvom krajevnega škofa, pa naj bo misija uradno vzpostavljena ali ne. Pri tem ni treba posebnih materialnih zgradb. Naj bi vsak škof dal misijonarju potrebno oblast za izvrševanje njegove službe med rojaki v določeni cerkvi in naj bi mu odredil njegovo ozemlje. Tak duhovnik bo na čelu neke vrste »leteče župnije«, primerne za potrebe teh prise-ljujočih se ljudi, čeprav se pri tem opira na neko stalno župnijo. To je nekak dušnopastirski poizkus, o katerem bo pokazala bodočnost, v koliko ga je pametno nadaljevati, izpopolnjevati oziroma ga ukiniti. Tisti, ki skrbijo za izseljence in begunce, naj bi skrbeli predvsem za družino, ki je za človeka na tujem varno zavetje, v katerem se odpočije, se okrepi in dobi moči za nove napore. Družina je tudi po mnenju vseh najboljše sredstvo za vključitev v človeško skupnost. Zato želim — je dejal papež — da bi verske in civilne ustanove pomagale družinskim celicam k povezavi tudi za ceno težkih žrtev in jim dajale na razpolago dostojna stanovanja, kakor tudi sredstva, da bodo mogla oskrbeti svojim otrokom vzgojo, namreč z ustanavljanjem kat. otroških vrtcev in šol. Dodajam še, da je treba zaradi naraščajoče zapletenosti vprašanja preseljevanj želeti iz vsega srca plodovito sodelovanje vseh ustanov, ki skrbijo za izseljence, naj bodo to apostolska gibanja ali pa dobrodelne ustanove.«

Zatem je papež omenil, da bo kmalu deset let znane papeške odredbe »Exul Familia«, ki je uredila dušno pastirstvo izseljencev. Po desetih letih bo že lahko narediti obračun in pregledati, kaj se je izkazalo kot potrebno in kaj bi se dalo izboljšati. Naj bi izseljenski duhovniki svoje delo ob tej priliki pregledali in ga izpopolnili.

Smo v dobi preseljevanj

»V tej dobi, ki jo živimo in ki je v njej toliko trpljenja med raznimi ljudstvi in v kateri postavlja osamosvojitev mladih narodov toliko novih problemov, so ustanove v pomoč izseljencem in beguncem našili sodobnikov nekako pričevanje vedno aktualnega pomena evangelija, vedno polnega ljubezni in vedno prisotnega delovanja Cerkve, ki je ‚Mati in Učiteljica'.«

S temi besedami je papež zaključil svoj nagovor. Izrazil je še svoje veselje, da so ga člani Vrhovnega sveta za izseljence obiskali. Njim in vsem tistim, ki jih predstavljajo, je potem podelil svoj blagoslov.

Izseljenci bodo svetemu očetu gotovo hvaležni za te besede njegovega razumevanja in sočutja do njih.

Hladilnike, pralne stroje, električne motorje in vse električne predmete pri
Johan Lomšek
Št. Lipš, Tihoja, p. Dobrla ves
Plačila tudi na ugodne obroke

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

STANKO JANEŽIČ:

Pogovor v parku

Takoj ob vhodu v park je padla predme.

»Parlez-vous français, monsieur l'abbé?«[1]

»Oui, je le parle.«[2]

»Razumete tudi španski?«

»Nekoliko. Dobro pa italijanski.«

»Hotela bi govoriti z vami. Smem? Če se vam ne mudi preveč?«

Gledala me je proseče in s plašnim zaupanjem v velikih očeh, ki niso mogle več zadrževati solza.

Ob pogledu na njene otožno iskrene poteze v lepem obrazu in na spodobno odeto mlado telo so se hipne senčne misli same od sebe utrnile od srca.

»Prosim, gospodična.«

Sedla sva ob mladi rožni gredi pod krošnjo starega kostanja. Zadnji sončni žarki so neslišno poljubljali umirjeno Seino pred nama, mogočni Louvre, ves prostrani Jardin des Tuileries, Place de la Concorde zadaj in v zeleni šum doneče Champs Elysées.

»Vi ste katoliški duhovnik, kajne?«

»Da.«

»Tudi jaz sem iz katoliške družine. A zdaj ne hodim več v cerkev. Ne morem.«

Zahlipala je, potem pa se zopet zbrala, si obrisala solze in nadaljevala.

»Iz Južne Amerike sem. Študirala sem v katoliškem zavodu. Končala sem srednjo šolo in pravo. Potem je prišlo tisto čudno: spoznala sem se z moškim, poročenim, štirideset let starejšim od mene. Vzljubila sem ga in skrivaj živela z njim. Odpotoval je službeno v Evropo in jaz z njim. Eno leto sva tako živela. Vse sem mu dala, vse, vse, kar more dati ženska moškemu. Vendar nisem bila mirna. On tudi ne. Tolikokrat je jokal skupaj z mano. Rad me je imel. Kljub temu me je varal. Ni mi govoril resnice. Našla sem pismo njegove žene. Prišla je za njim. Nič nimam proti njej. Tako sva se ločila. Za vedno. Pred dvema dnevoma. Jokal je. Zdaj sem sama. Nenehoma begam in ihtim. Vsi parki mi govorijo o njem, vse ulice. Grabi me obup.«

Pripovedovala je sunkoma in v slabi francoščini, vendar dovolj jasno. Ko je omenjala ljubimca, je namesto zaimka **il** vselej uporabljala žensko obliko **elle**. Tu pa tam je vpletla kako špansko besedo.

Pustil sem, da se je izjokala. Sonce je medtem že zašlo. Na mesto je padal prvi mrak.

»Ali me razumete, mon pére[3], ali me razumete?« je zopet začela. »Moje življenje je končano. Ne morem jesti ne spati. Zapiram se v sobo, mislim in jokam. Ne vzdržim, ven moram, hlipam za zrakom. Zblaznela bom. Še vedno ga imam rada. Čudno je to. Kljub njegovi starosti. Kljub temu, da me je varal. Bil je prvi moški, ki sem ga spoznala. Vprašal me je, če bi mu hotela dati sina. Da, sem odgovorila. Ti nisi moja žena, je dejal in je zaihtel. Njemu je oseminpetdeset let, meni pa štiriindvajset.«

Zrl sem za solzno zaveso nič več otroških oči, potem pa se ko za oddih preletel vzdolž drevoreda do slavoloka Arc de triomphe, kjer so zablestele prve luči. Kljub šumu mnogih vozil na ulicah sem slišal, kako večerni molk kaplja med naju izpod rahlo zvalovljenega vejevja.

»Zdaj je vse izgubljeno. Nič več nimam pričakovati od življenja.«

»Gospodična, ni vse izgubljeno,« sem tiho odvrnil. »Prvo, kar morate znova najti, je pogum. Vsaj trohico bi vam ga rad pomagal vzbuditi v srcu. Mladi ste še. Spremlja vas spomin na lepo prvo mladost. Prišla je nevihta in noč. Prešla bo in bo spet jutro in dan.«

Gledala me je nepremično z boleče razgretimi očmi in ni spregovorila.

»Ostala vam je vera v Boga, ki je neskončna Dobrota. Gotovo se spominjate Kristusovega srečanja z zavrženko Magdaleno. Ali ji ni dovolil, da mu je poljubljala noge in jih s solzami omočene brisala s svojimi lasmi? Vse ji je bilo odpuščeno, ker je ljubila. Resnična ljubezen prinaša kes in očiščenje.«

»Da, Magdalena mi je zelo draga,« je zašepetalo dekle. »Poznam njej posvečeno cerkev blizu Place de la Concorde. Nekoč sem zašla vanjo in skušala moliti. Nisem mogla. Z mano je bil on.«

»Zdaj vam bo laže moliti, gospodična. Le eno bi vam še predložil: opravite spoved. Na pol ste jo že. Našli boste jasnino in moči za nov polet.«

»Mislite?«

»Niti malo ne dvomim.«

»Kdaj vas smem obiskati, mon pére?«

Dogovorila sva se.

Ko mi je podala roko, ni bilo več solz v njenih očeh. V svitu nočne luči nad nama sem zaznal celo rahel nasmeh na tenkih ustnah.

---

[1]) „Govorite francoski, prečastiti?"

[2]) „Da, govorim."

[3]) „... moj (duhovni) oče..."

IVAN TAVČAR:

Večer v kmečki hiši

Pred seboj sem imel zamazano pismo. Njegove velike črke so bile videti kakor po senožeti razmetan plot. Pisal mi je moje tete sin Boštjan Presečnik, ki je bil vsekdar ponosen na najino sorodstvo. Polomljene kavke so mi pripovedovale, da je Boštjan slabe volje, ker se premalo brigam za svoj rod. »Več ko pet let te ni bilo pri nas. Svoji ljudje morajo s sabo držati. Tudi Barba že težko čaka.« Barba, rojena Muhova iz Jarčjega sela, je bila Boštjanova žena.

Ker sem bil zaradi obilnega dela potreben oddiha, mi je prišlo vabilo kakor nalašč. Nič nisem pomišljal: napolnil sem si popotni kovčeg ter se za nekaj tednov umaknil iz mesta na kmete.

Kmet je kralj. Če ima dobro in čedno napravo, če ima primerno zemljo, da jemlje iz nje življenje in davek, če nima dolgov, pač pa polne hleve, in če ima še kopico zdravih in pokornih otrok, je kmet kralj, neodvisen od vsega sveta.

Tak kralj in gospodar je bil Presečnikov Boštjan na Jelovem brdu. Njegov dom je stal prav pri koncu vasi. Bil je zidan in je imel tako imenovano gorenjo hišo, okrog le-te je tekel lesen hodnik. Okna so tičala v okviru zelenih kamnitih stebričev. Nad njimi je kraljeval sv. Florijan ter z golido branil požarom. Tik hleva na dvorišču je ležal velik kup gnoja, a vzlic temu sta se povsod kazala snaga in red. Na steni je viselo raznovrstno orodje, da je bilo takoj pri roki. Tnalo je bilo pometeno in glavna pot proti hiši celo s peskom posuta. Ob vhodu pri veži je tekla voda iz umetnega vodnjaka.

Pri tej hiši si se takoj čutil domačega, ker ni bilo v vsej naselbini ničesar, kar bi bilo ustvarjalo kaj nesoglasja. Vse se je strinjalo in ujemalo.

Bila je že noč, ko sem stopil v vežo. Dolga ta veža se je končevala v mogočno kuhinjo, visoko obokano. Kadar je bil obok poln mesa, ki se je ondi sušilo, je človeku posebno dobro del pogled na njegovo blagoslovljeno višino. Kuhinja in veža sta bili zaviti v saje, da je pri južnem vremenu od njih kapalo in se svetlo nabiralo na tlaku. V veži je bila tema, samo od ognjišča se je svetilo. Tam se je togotila ženska, da burkle niso popravljene, da loncev ni moči pristavljati in da so moški vsako leto bolj za nič.

Glas mi ni bil neznan in vedel sem tudi, komu velja ta jeza in srd. Bila je dekla Liza, a njena beseda je merila na hlapca Danijela, ki je služil z njo že dolgo vrsto let pri Boštjanu.

Vstopivši v hišo, sem opazil Boštjana za mizo. Kar čutil sem, kako se je v njem vse vnelo od veselja, ko ga je obiskal sorodnik. Vzlic temu pa niti izza mize ni vstal. In da bi si bila v roko segla, o tej gosposki šegi tista leta v Jelovem brdu še govorice ni bilo. S svetlim očesom me je pogledal in dejal:

»No!«

»Da ste le zdravi!« sem odgovoril.

Nato je Boštjan zaklical ženi, naj prinese štober in luč. Tedaj v našem podgorju še ni vladal smrdljivec, pač pa je v leščerbah gorelo laneno olje. Leščerbe so stale na štobrih, majhnih lesenih stebričkih, od koder je izhajalo prejkone tudi ime. Mlajši zarod nima več pojma o tej nekdaj tako potrebni premičnini. Kultura je vzela štobre!

Barba je nekaj odlašala. Ko je prinesla svečavo, sem opazil, da je morala že vedeti o mojem prihodu. V kratkem času si je preoblekla srajčnik — tudi to za naše žensto tako značilno oblačilo je zagazilo v pozabo —, ki se mu je videlo, da prihaja iz perila. Še nov predpasnik si je bila pripasala. Menili smo se o letini, o živini in o velikih davkih. Ko sem povedal, da mislim nekaj tednov ostati, se je obema razžarilo lice. Prepričan sem bil, da sta se v resnici veselila. Pri tem pa se ni predla nikaka pretirana govorica, kaj naj se mi da jesti, kako naj se z menoj počenja in o drugih takih sitnostih. Umelo se je na obeh straneh, da bom živel, kakor živi človek, če pride med svoje.

Stemnilo se je. V hišo so začeli cepati posli in na mah je bila miza zasedena. Go-

(Nadaljevanje na 8. strani)

IVO ANDRIČ:

Zgodba o tlačanu Simanu

6.

Tiste dni je klicar naznanil »svetu in ljudstvu«, da pride v Sarajevo neki star Erzherzog, »ud presvetle vladarske rodovine« in »cesarjev sorodnik«. V mestu so se začeli pripravljati, da bi sprejeli tako imenitno osebnost. Simanova domišljija pa je skozi žganje že videla »božji prst« v prihodu cesarjevega strica. Že sama misel na cesarje in cesarske sorodnike ga je opijanjala in napolnjevala z upanjem, bolj kakor žganje. Nič ni preprostejšega kot razodeti temu človeku, ki sedi ob cesarjevi strani in vse zmore, svojo pravično stvar in doseči svojo »pravico«; in nič ni naravnejšega, kakor da se cesarjev prijatelj nemudoma zavzame za Simanovo stvar in zaukaže, naj jo pravično rešijo. Zato tudi hodijo po svetu takile cesarski ljudje. Od cerkovnika v stari pravoslavni cerkvi na Varošu je zvedel, da bo »nadvojvoda« obiskal tudi to cerkev kakor vsa svetišča drugih ver v Sarajevu. In Siman se je tako odločil, da se bo skril neje v nizki in temačni cerkvi, če bi bilo treba, čeprav ravno pod škofov prestol, in da bo v pripravnem trenutku stopil pred »cesarskega človeka« in mu izročil svojo prošnjo, morebiti pa mu tudi ustno razložil svojo stvar. Vse se utegne zgoditi. In že si je zamišljal, kako se bo »nadvojvoda« obrnil k svojemu spremstvu in kako bo zaukazal, naj se očitna krivica popravi, in sicer pri priči. Videl se je, kako odhaja k Ibragu. Ali pa ne! Kaj bi neki hodil k njemu v delavnico? Narobe, šel bo domov, na svoj nekdanji dom, in zaukazal, naj njegovega nekdanjega gospodarja ne pustijo dalje od velike lese.

Izgubljal se je v tem sanjarjenju in skoraj pozabil poiskati človeka, ki bi mu napisal prošnjo. Vendar se je še pravi čas domislil in hitro odšel v Besarinovo krčmo. Tam je dobil nekdanjega učitelja na starem prostoru.

Niti se nista vprašala po zdravju niti se nista veliko pogajala. Siman je povedal, kakšna prošnja mu je potrebna, učitelj je dejal, da se tudi to lahko zgodi. Zeksar srbščini, dva v nemščini. Siman se je odločil za srbščino.

Za to odločitev je imel več razlogov. (Zmeraj je imel za svoje odločitve veliko razlogov, dostikrat tudi nasprotujočih si.) Najprej, sploh ni imel v žepu celih dveh zeksarjev; drugič, odkar je zvedel za prihod »cesarjevega sorodnika« in odkar se mu je ob posredovanju žganja zasvetilo v glavi upanje, je bil v takem navalu optimizma, da se sploh ni spraševal, kateri jezik pravica bolj razume, in ni dvomil, da bi mu utegnilo spodleteti; tretjič, kaj bi le dajal tej zgagi in poturčencu tudi paro več, kakor mora.

»Za zeksar, in po srbsko,« je odločno rekel Siman.

Učitelj je z običajnim ceremonialom, dostojanstveno in imenitno, z zlatim prahom po debelih besedah, izmed katerih »vsaka udarja kakor z betom«, napisal prošnjo, ki se je začela z besedami: »Vaša cesarska visokost! V podložniški ponižnosti se obračam ...« in jo polglasno prebral strmečemu kmetu, potlej pa otrkal prah z lista, ga preganil in vzevši zeksar vprašal:

»Ali ga zvrneva vsak enega?«

Ker je Siman poznal učitelja kot človeka, ki pije v glavnem »zastonjsko« žganje in samo v skrajnem primeru sam plača, je rekel, da ne utegne in da ni žejen.

Tedaj je učitelj pomežiknil z enim očesom in vprašal Simana, kako misli izročiti prošnjo. Kmet ni bil pri volji za daljši pogovor s človekom, ki je imel njegov zeksar že v žepu, in je rekel, da je to njegova stvar. Učitelj ga je prepričeval, da to ni ne tako preprosto ne lahko, a kmet se je izmikal nadaljnjemu pomenku.

»Siman jo bo izročil, pa če bi se moral spremeniti v ptico.«

In odšel je po strmem in dolgem dvorišču navzdol. Učitelj pa je zavil na policijo, da bi naznanil tudi to stvar, kakor je sporočal vse drugo, kar je slišal in videl.

Vrata na cerkvenem vhodu so bila zaklenjena, a slišati je bilo, kako okrog cerkve nekaj delajo in kako se sklicujejo ženske, ki čistijo in perejo. Siman ni potrkal, da bi ne obrnil pažnje nase, temveč je odšel v Djulagovo krčmo, da bi tam popil kavo in pričakal trenutek, ko bo lahko neopaženo stopil v cerkev.

Gredoč proti krčmi si je živo zamišljal, kako bo spazil trenutek in zamotil cerkovnikov pogled in se skril kje, pa čeprav tudi pod samim škofovim sedežem; kako se bo v trenutku, ko bo cesarjev stric stopil pred svete podobe in se pokrižal (kajti »tudi ti se križajo!«), kako bo tedaj mahoma prišel ven, se poklonil in zaklical tako, kakor piše v prošnji.

»Vaša visoka cesarost ... v nizkem podložništvu ...«

Tedaj mu bo izročil prošnje pismo. Potlej pa naj bo, kar hoče, naj ga primejo in gonijo, koder se jim zdi. Poglavitno je, da bo cesarjev stric zvedel vse, kar mu ti gotovo prikrivajo, kar pa ta ve — to mora izvedeti tudi cesar. Naj zvedo cesarji za Simana in za njegovo pravico!

V teh mislih je prišel pred Djulagovo krčmo, a ni se še mogel usesti na eno izmed klopi, ki so tako mastne in zglajene, da se ne vidi, iz kakšnega lesa so, ko mu je prišel nasproti Vaso Gengo, imenovan Vaso Policaj.

Ta Vaso je bil velik moški, nenavadno dolgih rok in nog, nekako ves razmajan, s tankimi in pobešenimi brki na drobnem obrazu. Bil je že od zdavnaj po službah kot »cesarski človek«. Najprej je bil sluga na pruskem konzulatu, potlej uslužbenec na turškem okrajnem načelstvu, nekakšen raznašalec pozivov po krščanskih ulicah in orožnik v civilu. Nova, avstrijska oblast ga je obdržala v službi in nekaj prvih let je raznašal pozive kakor prej, nekaj dni sem pa je bil pravi pravcati policist v uniformi, s sabljo v črnih usnjenih nožnicah, na kateri je bil medeninast glavič.

(Dalje prihodnjič)

Božični obisk

Koder bela zima hodi,
belo, belo je povsodi,
ko nas vodi
skozi ta adventni čas.

Belo vse je okrog nas,
toplo v naših je domovih,
kjer čakamo zdaj
Gosta iz nebá,
milo Detece — Bogá.

Naša kamrica srca
le borna je —
kot v hlevčku betlehemskem
jasli, slame polne —
trudne, bolne
so oči
in izčrpane moči
od vednega iskanja
svetlih cest — — —

Bog, prižgi nam zvezd
na temni nébes predbožiča,
da nam v srcih bo svetló!

Ti položiš v njih na slamo
Krista-otročiča,
da mu damo
prenočišče,
ko Marija nas obišče.

Iz tajniškega poročila...

(Nadaljevanje s 5. strani)

tamburaške instrumente za vežbanje mladega tamburaškega zbora. Pod okriljem Kulturne zveze deluje tudi pevski zbor Fantov okoli Baškega jezera in zbor Fantov iz Roža (Gornji in Srednji Rož).

Skupno z Kmečko gospodarsko zvezo je Krščanska kulturna zveza pripravila »Rožanski dan« dne 14. maja z pestrim sporedom v Št. Janžu; sodelovali so: Šentjanški mešani zbor, Rožanski fantje, Šentjanški in Sveški tamburaški zbor, Zveza absolventk s plesnimi točkami, dekleta iz gospodinjske šole pa z lepo igro.

Zelo živahno so delovala krajevna prosvetna društva in skupine Farne mladine. Cela vrsta prireditev dokazuje, da je slovenska kulturna zavest globoko zasidrana med našim ljudstvom, da živo raste iz našega ljudstva.

Katoliško prosvetno društvo »Planina« v Selah vodi po številu prireditev. Bilo jih je skupno 18. Najprej v domačem farnem domu dvakrat z igro »Slaba vest« enkrat z veselo igro »Lumpacijvagabund« in enkrat z narodno igro »Junaške Blejke«. Z veseloigro Trojčki so šli gostovat: v Loče, Št. Jakob, Bistrica na Zilji, Št. Lenart pri sedmih studencih, Železni Kapli in Globasnici. Folklorna skupina je na poleg prej omenjenih gostovanjih tudi pri pustni prireditvi Celovškega prosvetnega društva podala več prekmurskih, gorenjskih in koroških narodnih plesov.

Za večjo medsebojno povezavo prireja društvo vsakoletno miklavževanje in pustovanje z raznimi krajšimi dramatskimi, pevskimi in rajalnimi nastopi, kakor tudi družabne večere svojim članom, ki se poslavljajo od samskega stanu.

V okviru prosvetnega društva deluje tudi predlanskim ustanovljena **smuška sekcija**. Šteje 41 članov in je priredila štiri tekmovanja v Selah. Šest njenih najboljših smučarjev je pa nastopalo tudi na desetih smuških tekmovanjih drugih društev. Člani društva so sodelovali tudi na obeh koncertih Slovenske pevske zveze, z deklamacijami pa so prispevali k počastitvi č. g. župnika Alojzija Vautija ob njegovi zlati maši.

Katoliško prosvetno društvo v Globasnici je imelo v pretekli delovni sezoni 14 kulturnih prireditev. »Vislavina odpoved«, ki jo je spisala domačinka Matilda Košutnik, so igrali dvakrat na domačem odru, enkrat v Šmihelu, v Št. Rupertu in v Št. Primožu. Za miklavževanje so pripravili opereto »Miklavž prihaja«, igrali so v Globasnici, Železni Kapli in v Šmihelu. Naslednja odrska prireditev je bila igra »Prisega o polnoči«, ki so jo igrali dvakrat doma. Med drugimi prireditvami je društvo uprizorilo za pustno igro »Lumpacijvagabund«, za letošnje Miklavževanje pa novo igro, ki jo je pripravila Matilda Košutnik. Na domačem odru so igrali dvakrat misterij »Slehernik«. Društveni zbor je sodeloval s tremi pesmimi pri koncertu »Zveze pevskih društev«, »Črni klobuk« pa je z godbo prisostvoval na treh primicijah in na Sedelcah, na izletu šentruperških gojenk.

Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu je pripravilo dobo uspelo Miklavževanje, na sporedu je bila tudi lepa mladinska igra. Na praznik sv. Štefana so igrali igro »Vaški lopov«, ki je dobro uspela, poleg tega pa so predstavili še dve mladinski; z istim sporedom so gostovali tudi v Vogrčah in Št Lipšu. Nadalje je društvo pripravilo za prvo sveto obhajilo lepo igro, sodelovalo je tudi pri mladinskem dnevu, pevski zbor pa je sodeloval pri velikem koncertu v Celovcu. Letos pa je društvo pripravilo dva izleta.

Slovensko prosvetno društvo v Št. Vidu v Podjuni je povabilo farane na Novega leta dan na pevski koncert in veselo igro »Paštetar«, trio »Korotan« pa na vesel popoldan. Celotni program so ponovili v Globasnici. Meseca februarja pa so nastopili člani društva z pretresljivo igro »Materinsko srce«, zaradi izrednega uspeha te igre, so jo morali ponoviti na domačem odru pri Voglu v Št. Primožu in v Železni Kapli. Svoj redni občni zbor dne 16. aprila 1961 so olepšali z družabnim večerom, s petjem domačega zbora, trio »Korotan« pa je godel. Moški in mešani zbor in trio »Korotan« so priredili meseca avgusta doma in v Škocijanu pevski koncert.

Slovensko katoliško prosvetno društvo v Celovcu je za pust pripravilo igro »Lumpacij Vagabund« z srečolovom in plesom. Meseca maja pa so člani društva napravili izlet v Benetke.

(Konec prihodnjič)

Večer v kmečki hiši

(Nadaljevanje s 7. strani)

gospodinja je hitela po večerjo. Najprej se je postavila pred nas velika skleda krompirja, iz katerega se je močno kadilo. Maci Barba je natrosila za družino velik kup soli na mizo, za naju z gospodarjem pa manjšega. Sad zemlje smo jemali iz sklede, ga solili in jedli. Ko sta bila v posodi zadnja dva kosa, ju je pograbil hlapec Danijel, rekoč: »Ostati ne sme nič!«

Nato je prišel na vrsto sok, v katerega je vrgla gospodinja veliko kepo rumenega masla. Vsak je dobil leseno žlico, skupno smo zajemali, pridno in z vnemo. Tu in tam je zavpila Liza nad Danijelom: »Nedovi samo štruklje!« Pa hlapče se ni dosti menilo za karanje. Ko je bilo le še malo v skledi, jo je k sebi potegnil, režeč se: »Da ne bo mati mislila, da slabo kuha.«

Pri večerji je nosil prvo besedo stari Jakopin. Tisti dan je delal pri Presečnikovih. Je li imel ta starec kako krstno ali kako drugo ime, ne vem. Kar sem ga poznal, so ga klicali za Jakopina. Bil je Radeckega vojščak, ponosen na svoje trpljenje v vojski, ponosen tudi na svojo nemščino, kakor si jo je bil prilomil v vojaški službi. Ko se je postavil sok na mizo, je začel: »Kaj veste vi, ki niste na svetu nič izkusili in ki tudi nič ne veste!«

»Povej nam kaj,« je prosila Liza, ki se očividno še ni bila sprijaznila z Danijelom.

»Veliko ti lahko povem,« se je odrezal Jakopin. »Najlepše pa, kar je bilo, je bilo v Brešji. Tam so nas puntarji nekaj komandirali in grof Radeci — Jakopin maršalovega imena ni mogel drugače izgovoriti — je dejal: ‚Fantje, pojdimo iz mesta!' Tisti dan me je imel profos v rokah, ker sem bil izkazal svojemu koprolu nekaj nepokorščine. Po ulicah smo se gnetli in ti vragi so streljali s streh in z oken na nas. Da, tako je bilo.«

»Pa ste vendar nazaj streljali?« se je vmešal Danijel.

»Molči, ki nič ne veš! Gori za dimnikom je tičal Lahonček in palil, da se je vse kadilo. Za božjo voljo sem prosil profosa, naj mi da puško v roke. Da mi jo! Tresk! Še danes ga vidim, kako je omahnil. Lepo je bilo. In potlej smo šli v Mantovo.«

»Kaj je Mantova?« je vprašala Liza.

Takrat se je Jakopin zrepenčil kakor petelin na gnoju: »Mantova je mesto. Ajne greze festunk, ajne greze boser.«

Ta »greze boser« se mi je tako zagrizel v uho, da nisem mogel zadrževati smeha.

»Le smej se!« se je zatogotil Jakopin, »dobro je pa le, če človek nemško govori.«

Ker je bilo mleko zajeto, je družina vstala in odšla. Tudi mene so kmalu spravili spat, in sicer v gorenjo hišo. Prižgali so lojeno svečo, da nam je svetila po temnih stopnicah. Vzeli smo tudi »hlapca« s seboj, da sem mogel ugasniti luč. V gorenji hiši je vse dišalo po žitu. Ondi so stale pregrade, ki niso bile pri Presečnikovih nikdar prazne. Soba je bila »malana«. Na vsaki steni se je videla zlata monštranca z belo hostijo, a obdajalo jo je grozdje v isti velikosti, kakor so ga prinesli nekdaj iz dežele Kanaana. Tu je stala tudi postelja, široka, da bi se bila na njej brez težave urila cela stotnija. Sivo, rdeče in belo je bila prevlečena v umetnih štirikotih. Na srednji končnici, ravno nad zglavjem, pa je zrlo resno in skrbno veliko božje oko, da si utegnil brez strahu zaspati v njegovem mogočnem varstvu.

Legel sem na plevnico, ki je bila za moje kosti precej trda. S hlapcem pa sem strl luč, da je neprijetno zadišalo. Ali vendar, kako prijetno je bilo tu ležati! Že ta zrak — spal sem pri odprtem oknu — mi je napolnil pljuča kakor voljno in rahlo laško olje. Zatisnil sem oči. Okrog mene so se zasukale zlate monštrance z belo hostijo in orjaškimi grozdi.

Filmska ocena

Bistrica v Rožu. — Sobota, 6. 1. 1962: Rasputin, der Dämon von Petersburg (V). — Film odsvetujemo. — Nedelja, 7. 1.: Schlagerparade 1961 (IVa). — Sreda, 10. 1.: Liebesbräuche ferner Völker (IVa). — Šege in običaji glede ljubezni in sklenitve zakona različnih narodov sveta v dokumentarnem filmu slabše vrste.

Borovlje. — Sobota, 6. 1.: An heiligen Wassern (IIa). — V neki švicarski gorski vasi zahteva vzdrževanje edinega vodovoda več človeških žrtev, kar povzroči tudi napetosti v vaški skupnosti. — Nedelja, 7. 1.: Austerlitz — Glanz einer Kaiserkrone (IV). — Film o Napoleonu. — Torek, 9. 1.: Wegen Verführung Minderjähriger (V). — Zlagana zgodba o nekem profesorju, ki se da zapeljati od svoje 17-letne učenke ter pride radi tega pred sodišče. — Četrtek, 11. 1.: Venus der Piraten (IV). Italijanski pustolovski film o tiraniji in ljubezni. Primitiven in dolgočasen.

Dobrla ves. — Sobota, 6. 1.: Bettgeflüster (IVa). — Znan komponist popevk si na prebrisan način pridobi ljubezen telefonske družabnice. — Nedelja, 7. 1.: Ein kleines Herz braucht Liebe. — Sreda, 10. 1.: Anna von Brooklyn (IV). — Mlada vdova se vrne iz Amerike domov v Italijo in se tukaj zopet poroči.

Miklavčevo. — Sobota, 6. 1.: Matrosen auf der Alm (III). — Veseloigra o dveh hamburških mornarjih, ki prideta na Bavarsko. — Nedelja, 7. 1.: Conny und Peter machen Musik (III). — Conny in Peter odkrijeta tatove v nekem hotelu. Film z mnogimi popevkami. — Četrtek, 14. 1.: Anna von Brooklyn (IV). — Glej pod Dobrla ves!

Sinča ves. — Petek, 5. in sobota, 6. 1.: Wohin gehörst du Angelo... (II). — Zgodba o otroku — napol črncu, ki je bil rojen v času ameriške zasedbe v Italiji. — Nedelja, 7. 1.: Bei der blonden Kathrein (III). — Znan komorni pevec preživi svoj delopust inkognito kot poslovodja v nekem hotelu in se zaljubi v mlado posestnico tega hotela. — Sreda in četrtek, 10. in 11. 1.: Die letzten der 2. Schwadron (IV). — Film iz divjega zapada, ki prikazuje kako osebno sovraštvo in maščevanje žrtvuje brez pomisleka človeška življenja. — Petek in sobota, 12. in 13. 1.: Die nackte Frucht (IVb). — Gangsterski film, ki prikazuje, kako se neka banda, potem ko si je naplenila dosti denarja počasi sama uničila. Film za odrasle z resnim premislekom.

Pliberk. — Sobota, 6. 1.: Das blaue Meer und Du (III). — Mlad moški mora na svojem počitniškem potovanju skrbeti za dvoje deklet. — Nedelja, 7. 1.: Tausend Sterne leuchten (III). — Čeden zabavni film z brezpomembno vsebino. — Torek in sreda, 9. in 10. 1.: Gorilla schlägt zu (IV). — Pustolovski film o delovanju tujih tajnih agentov v nemškem industrijskem središču.

Št. Jakob v Rožu. — Sobota, 6. 1.: Der Bucklige (III). — Intrige med aristokracijo v začetku 18. stoletja. — Nedelja, 7. 1.: Ein Lied erreicht die Sterne (II). — Biografski film o znanem tenorju Jožefu Schmidt-u.

OTOŽ — ŠT. ILJ

V naše poročilo iz Otoža — Št. Ilja je tiskarski škrat vrinil neljubo napako. Umrl je g. Johan Resei, pd. Matej na Otožu. Prosimo za blagohotno upoštevanje. Ur.

CERKVENI PRISPEVKI

Javni poziv

Vse katoličane, ki so dolžni plačevati cerkveni prispevek, pa ga za 4. četrtletje 1961 (zaključeno 1. decembra 1961) še niso plačali, pozivamo, da v opominjevalnem roku treh tednov, ki se začne 1. januarja 1962 brez nadaljnjega poziva plačajo svoj prispevek do 21. januarja 1962 pri pristojnem župnem cerkvenem svetu in da pokažejo obenem svoj davčni predpis ali mezdni izkaz.

Cerkveni prispevek je po zakonu dolg, ki se mora plačati in Cerkev nima dolžnosti, da bi ga po svojih organih pobirala. Ako prispevek ni plačan, je dovoljena pravna pot. Organi, ki pobirajo cerkveni prispevek, uživajo pravno varstvo in imajo pravico, da zaračunajo do 2 odst. plačljivega cerkvenega prispevka kot pobiralno pristojbino.

Ker se cerkveni prispevek v četrtletnih delnih odplačilih plačuje in sicer 1. marca, 1. junija, 1. septembra in 1. decembra, zato na 1. decembra je bil cerkveni prispevek za vse štiri četrtine že plačljiv, **torej celi letni prispevek.**

Finančna zbornica krške škofije
Celovec, Mariannengasse 2

AMERIKANSKI PROMETNI PREDPISI

Skozi neko ameriško mestece gonijo vsak večer pastirji s paše živino. Župan je zapovedal, da mora vsako govedo, ki gre v mraku ali temi skozi mesto, imeti na repu rdečo luč, da jo bodo avtomobilisti in motociklisti lahko že od daleč videli.

V neizmerni žalosti naznanjam vsem sorodnikom, prijateljem, znancem, da je Vsemogočni poklical k sebi v 69. letu starosti, mojo dobro nepozabljeno mamo

Marijo Kumer, roj. Hribar

v večno domovino. Na zadnji poti so jo spremili 19. decembra 1961 na pokopališče sv. Martina v Moravčah (Slovenija).

Ljubo mamo priporočam v molitev in blag spomin.

Počivaj v miru, ljuba mama!

Neizmerno žalujoči:

Alojzij Hribar, sin, organist, Strmec — Domačale;
Tomaž Kumer, mož,
Cilka Drnovšek z družino, sestra; **Angela Prestor z družino**, sestra;
Martin Hribar z družino, brat;

ter ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

V globoki žalosti ob izgubi naše drage rajne matere in stare matere

Helene Schein

pd. Šamrove matere v Lovankah,

se prisrčno zahvaljujemo sorodnikom in vsem pogrebcem, ki so kljub snežnim zametom in mrazu v tako obilnem številu obiskovali pokojnico v njeni težki bolezni in jo po smrti spremili na njeni zadnji zemeljski poti.

Prav posebna zahvala pa velja mil. g. kanoniku Alešu Zechnerju, ki so vodili pogreb od hiše žalosti, darovali sv. mašo in se od pokojnice poslovili v tolažljivi pridigi, kakor tudi č. g. dr. Čegovniku za asistenco. Nadalje se zahvaljujemo organistinji gospe Loni Lesjak, ter številnim pevcem za poslovilne pesmi. Prav tako izražamo zahvalo številnim darovalcem vencev. Vsem bodi ljubi Bog bogat plačnik!

Ina, Marija, Roza, sestre;
Jožef in **Lovro**, sinova; **Lenka**, hči; **Robert, Lencej, Hildegarda** in **Valentin**

v imenu vseh žalujočih svojcev.

List izhaja vsak četrtek. — Naroča se pod naslovom: „Naš tednik — Kronika", Celovec, Viktringer Ring 26. — Naročnina mesečno 7.— šil., letno 80.— šil., za inozemstvo 6 dolarjev letno. — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Janko Tolmajer, Radiše, p. Žrelec. — Tiskarna Družbe sv. Mohorja, Celovec, Viktringer Ring 26. — Tel. štev. uredništva in uprave 43-58.